

О. Генрі

ДОРОГИ, ЩО МИ ОБИРАЄМО

ВИДАННЯ З ПАРАЛЕЛЬНИМ ТЕКСТОМ

O. Henry

THE ROADS WE TAKE

Видання з паралельним текстом

О. Генрі

**Дороги, що ми обираємо
= The roads we take**

«Фолио»

1904

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)

Генрі О.

Дороги, що ми обираємо = The roads we take / О. Генрі —
«Фолио», 1904 — (Видання з паралельним текстом)

ISBN 978-966-03-7767-7

«Важливі не дороги, які ми обираємо, важливе те, що у нас в душі», — написав О. Генрі (1862—1910) в одному зі своїх оповідань. Його твори — це історії клерків, продавчинь, бродяг, невідомих художників, дрібних авантюристів, фермерів, їхні долі, помилки, щастя, сльози. Лаконічність викладу, тонкий гумор, незвичайність сюжету і завжди непередбачувана розв'язка уже більше ста років привертають увагу читачів до малої прози О. Генрі, великого письменника «маленьких людей». В форматі a4.pdf збережено издательское форматирование.

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)

ISBN 978-966-03-7767-7

© Генрі О., 1904
© Фолио, 1904

Содержание

Дороги, що ми обираємо	5
Дороги, що ми обираємо	5
Дари волхвів	8
Коп і хорал	12
Долоня Тобіна	16
Роман біржового маклера	20
Короткий тріумф Тільді	23
Останній листок	27
Вождь червоношкірих	31
Кінець ознакомительного фрагмента.	36

О. Генрі

Дороги, що ми обираємо = The roads we take

Дороги, що ми обираємо

Дороги, що ми обираємо

За двадцять миль на захід від Таксона «Вечірній експрес» зупинився біля бака, щоб набрати води. Крім потрібної для паровика води, знаменитий експрес прихопив і дещо інше, не дуже для нього корисне.

Поки кочегар відчіплював накачувальний шланг, Боб Тідбол, Акула Додсон та індіанець-метис на ім'я Джон Великий Пес видряпалися на локомотив і продемонстрували машиністові три круглі отвори своїх кишенькових гармат. Ці отвори справили на машиніста таке сильне враження можливими наслідками свого застосування, що він підняв обидві руки жестом, який зазвичай супроводжує вигук: «Та що ви кажете! Це неймовірно!»

За коротким наказом Акули Додсона, який очолював це наступальне військове з'єднання, машиніст зліз додолу і відчепив локомотив і тендер. Потім Джон Великий Пес, видершись на купу вугілля, грайливо спрямував два револьвери на машиніста й кочегара і запропонував їм відігнати локомотив на п'ятдесят ярдів і чекати подальших вказівок.

Акула Додсон і Боб Тідбол, гребуючи пропускати через дробарку таку бідну на золото породу, як пасажери, кинулися до багатих покладів поштового вагона. Вони виявили, що кур'єр свято вірить в те, що «Вечірній експрес» не набирає нічого небезпечнішого – чисту воду. Поки Боб вибивав цю хибну думку з його голови руків'ям свого шестизарядного кольта, Акула Додсон підкладав динаміт під сейф поштового вагона.

Сейф вибухнув, видавши на-гора тридцять тисяч золотом і банкнотами. Цікаві пасажери повистромляли голови з вікон, придивляючись, чи не збирається бува на дощ.

Провідник кинувся до мотузки дзвінка й смикнув її, але вона подалася без будь-якого опору й обвисла. Акула Додсон і Боб Тідбол, запхавши свою здобич у грубенький брезентовий мішок, вистрибнули з поштового вагона і побігли до локомотива, спотикаючись у своїх чоботях на високих підборах.

Попри свій мовчазний гнів, машиніст обачливо скорився наказу і швидко відігнав локомотив від непорушних вагонів. Але перед тим, як це сталося, кур'єр-поштовик, прийшовши до тями після переконливих аргументів Боба Тідбола, вискочив зі свого вагона з вінчестером у руках і вніс вагомі корективи у гру. Містер Джон Великий Пес, сидячи на купі вугілля в тендері, ненароком пішов не з тієї карти, підставившись під кулю мішень, і кур'єр пристукнув його козирем. Діставши кулю точно проміж лопаток, індіанський лицар з великої дороги беркицьнувся на землю, збільшивши таким чином частку своїх компаньйонів у здобичі на одну шосту кожному.

За дві милі від бака з водою машиністу наказали зупинитися.

Грабіжники знахабніло помахали йому рукою на прощання і гайнули крутосхилом до густого лісу, що ріс обабіч залізничної колії. Через п'ять хвилин, прoderшись через гущавину чапаралю, вони вийшли на галявину, де стояли прив'язані до низько звисаючих гілок трое коней. Один з них чекав на Джона Великого Пса, якому вже ніколи не судилося їздити верхи ні вдень, ні вночі. Грабіжники зняли з нього сідло та вуздечки і відпустили на всі чотири сторони. Осідлавши двох інших коней і перекинувши мішок через луку на одному з них, швидко, але

обережно подалися вони лісом, а потім – дикою пустельною ущелиною. Там кінь під Бобом Тідболом послизнувся на вкритому мохом камені і зламав передню ногу.

Вони відразу ж пристрелили його пострілом у голову і сіли порадитись, як бути далі. Наразі вони перебували в безпеці завдяки пройденому ними заплутаному шляху, тож проблема часу перестала бути такою важливою. Від найпрудкішого поліцейського загону, що міг вирушити їм навздогін, їх відділяло багато миль і годин. Кінь Акули Додсона, зі звислою вуздечкою і арканом, що тягнувся по землі, часто і важко дихав, вдячно поскубуючи траву вздовж струмка, що протікав ущелиною. Боб Тідбол відкрив мішок, витягнув звідти повні жмені акуратних пачок банкнот і торбинку з золотом і розсміявся радісно, як дитина.

– А що, старий розбійнику, – озвався він весело до Акули Додсона, – як ти казав, так все і сталося. Ти просто геній у фінансових справах і обламаєш роги кому завгодно в Арізоні.

– Що нам робити і де ми дістанемо для тебе коня, Бобе? Ми не можемо затримуватися тут надовго. Ще й не розвидниться, як вони вже висітимуть у нас на хвості.

– Не переймайся; я певен, що твій індіанський коник якийсь час зможе витримати і двох, – відповів життєрадісний Боб. – Долучимо до табуна першого ж коня, на якого надібаємо. Хай йому чорт, ну і здобич ми урвали! Якщо вірити позначкам на цих пачках, тут тридцять тисяч доларів – по п'ятнадцять тисяч кожному!

– Це менше, ніж я сподівався, – сказав Акула Додсон, ледь копнувши пакунки носком свого чобота, а потім задумливо поглянувши на мокрі боки свого втомленого коня.

– Друзяка Болівар геть стомився, – повільно мовив він. – Шкода, що твій гнідий зламав ногу.

– І мені шкода, – простодушно сказав Боб. – Але тут уже нічим не зарадиш. Болівар – дужий кінь: він везтиме нас двох, доки ми не добудемо нових коней. Чорт, я оце розмірковую: як дивно, що ти, Акуло, східняк, ось так запросто приїхав сюди і показав нам, хлопцям із Заходу, що таке справжня відчайдушна авантюра. А ти, взагалі-то, з якої частини Сходу?

– Зі штату Нью-Йорк, – відповів Акула Додсон, сідаючи на валун і пожевуючи гілочку. – Я народився на фермі в окрузі Ольстер. Мені було сімнадцять, коли я втік з дому. На Захід потрапив випадково. Йшов собі по дорозі з вузликом за плечима, прямуючи до Нью-Йорка. Я мав намір потрапити туди і загібати багато грошви. Завжди вважав, що мені це під силу. Якось увечері я дістався до місця, де дорога розгалужувалася, і розгубився, не знаючи, який напрямок обрати. Півгодини я придивлявся і розмірковував, а потім пішов ліворуч. Тієї ж ночі я випадково набрів на циркову трупу, що мандрувала маленькими містечками з програмою «Дикий Захід», тож і подався на Захід разом з ними. Часто думаю, як склалося б моє життя, якби я обрав іншу дорогу.

– Знаєш, мені здається, що воно склалося б так само, – бадьоро-філософічно мовив Боб Тідбол. – Важливі не дороги, які ми обираємо; важливе те, що у нас у душі. Саме воно і робить нас такими, якими ми є.

Акула Додсон підвівся і прихилився до дерева.

– Як мені шкода, що твій гнідий поламав ногу, Бобе, – повторив він майже жалібно.

– Мені теж, – погодився Боб, – це був першокласний кінь. Та Болівар у тебе двожилийний, він вивезе нас, це точно. Давай, мабуть, рушати, Акуло. Як ти гадаєш? Спакуюся і – рушаймо; риба шукає, де глибше, а людина – де грошей більше.

Боб Тідбол запхав трофеї у торбу і міцно зав'язав її мотузкою. Коли він підвів очі, то найвиразнішим із побачених ним предметів було дуло кольта Акули Додсона сорок п'ятого калібру, що вперлося в нього з неблаганною незворушністю.

– Кінь дуріти, – сказав із посмішкою Боб. – Нам час рушати.

– Стій, де стоїш, – відповів Акула. – Нікуди те не рушиш, Бобе. Мені дуже не хочеться цього говорити, але шанс є тільки для одного з нас. Розумієш, Болівар надто стомився і не зможе витримати двох.

– Три роки я і ти, Акуло Додсон, були компаньйонами, – спокійно сказав Боб. – Не раз ми з тобою ризикували життям. Я завжди поводився з тобою чесно і мав тебе за людину. Я чув дивні розповіді про те, як ти без особливої на те причини застрелив двох чоловіків, але я ніколи не йняв тим розповідям віри. А тепер, Акуло, якщо ти просто трохи пожартував, то забери свого пістоля, сідаймо на Болівара і мотаймо звідси. Якщо ж зібрався стріляти – стріляй, підлий павучий вилупку!

На обличчі Акули Додсона з'явився вираз невимовного жалю.

– Ти навіть не уявляєш, Бобе, як мені шкода, що твій гнідий поламав ногу, – зітхнув він.

Вираз обличчя Додсона вмить змінився. Тепер на ньому проступила холодна жорстокість, змішана з безжалісною жадібністю. На якусь мить душа цієї людини визирнула назовні, як визирає часом зле і потворне обличчя з вікна добропорядного дому.

Бобу Тідболу і справді більше не судилося «рушити далі». Гримнув смертоносний постріл і наповнив ущелину гуркотом, що відбився від її стін обуреною луною. І мимовільний співучасник злочину Болівар, якому не довелося зазнати переважання і «везти двох», прудко поніс геть останнього з нападників, що пограбували «Вечірній експрес».

Але поки Акула Додсон чимдуж мчав галопом, ліс якось потихеньку відійшов на задній план і зник з його очей; револьвер у його правій руці обернувся на вигнуту ручку крісла з червоного дерева; на його сідлі якимось дивним чином з'явилась оббивка. Він розплющив очі і побачив свої ноги не в стременах, а нерухомо обіпертими об край столу з мореного дуба.

Отож я і кажу, що Додсон, голова брокерської контори «Додсон і Декер», що на Уолл-стріт, розплющив очі. Пібоді, довірений секретар, стояв біля його крісла, вагаючись – казати чи ні. Знизу долинав глухий гуркіт коліс, а в кімнаті заспокоїливо хурчав електричний вентилятор.

– Гм! Пібоді, – мовив Додсон, кліпаючи очима. – Здається, я заснув. Бачив дивний сон. Що там, Пібоді?

– Сер, на вас чекає містер Вільямс із «Трейсі і Вільямс». Він прийшов розрахуватися за свою частку в Х. У. З. Якщо пам'ятаєте, події на ринку заскочили його зненацька.

– Так, я пам'ятаю. Який зараз курс акцій Х. У. З., Пібоді?

– Один вісімдесят п'ять, сер.

– От і нехай платить один вісімдесят п'ять.

– Вибачте, – мовив Пібоді, помітно нервуючи, – що я про це кажу, але я розмовляв з Вільямсом. Він ваш давній приятель, містере Додсон, а ви ж скупили всі акції Х. У. З. Хіба ви не пам'ятаєте... тобто, я хотів сказати, що ви, безперечно, пам'ятаєте, що він продав вам акції по дев'яносто вісім. Якщо він розрахується за ринковою ціною, то позбудеться всіх своїх вкладів і домівки.

Вираз обличчя Додсона вмить змінився. Тепер на ньому проступила холодна жорстокість, змішана з безжалісною жадібністю. На якусь мить душа цієї людини визирнула назовні, як визирає часом зле і потворне обличчя з вікна добропорядного дому.

– Нехай платить один вісімдесят п'ять, – сказав Додсон. – Болівару не витримати двох.

Дари волхвів

Один долар вісімдесят сім центів. Це було все. І з них шістдесят центів – монетками по одному центу. Вона відвойовувала кожен монетку, торгуючись із бакалійником, зеленярем, м'ясником так запекло, що аж щоки палали від мовчазного осуду її скупості, викликаній надмірною ощадливістю. Делла тричі перелічила гроші. Один долар вісімдесят сім центів. А завтра Різдво.

Що було робити – хіба впасти на стару, потерту маленьку канапу і заплакати. Так Делла і зробила. З цього маємо зробити повчальний висновок: життя складається зі сліз, розпачань, усмішок, причому розпачання переважають.

Поки господиня поступово переходить від першої стадії до другої, огляньмо її господу. Мебльована кімната за вісім доларів на тиждень. Не можна сказати, що вона зовсім убога, але щось спільне з цим поняттям, безперечно, має.

Внизу, у вестибюлі, – скринька для листів, у щілину якої не ввійшов би жоден лист, і гудзик електричного дзвоника, з якого жодному смертному не пощастило б витиснути жодного звуку. На дверях була ще прикріплена картка з написом «М-р Джеймс Ділінгем Янг».

Слово «Ділінгем» розтяглося на всю довжину в той недавній час процвітання, коли власник цього імені отримував тридцять доларів на тиждень. Тепер він заробляв тільки двадцять доларів, і літери в слові «Ділінгем» поблякли, немовби серйозно замислились, чи не скоротитись їм до скромного, без претензій «Д». Та хоч коли містер Джеймс Ділінгем Янг, повертаючись додому, піднімався до свого помешкання на верхньому поверсі, його завжди зустрічав вигук «Джіме!» і гарячі обійми місіс Джеймс Ділінгем Янг – її ви вже знаєте як Деллу. А це й справді так гарно!

Делла припинила плакати, і попудрила щоки та носа. Вона стояла біля вікна, сумно споглядаючи на сірого кота, який скрадався по сірому паркану в сірому подвір'ї. Завтра Різдво, а у неї тільки долар і вісімдесят сім центів, щоб купити подарунок Джімові! Вона місяцями економила буквально кожен цент, і це все, що вдалося зібрати. За двадцять доларів на тиждень не розженешся. Витрати були більшими, ніж вона розраховувала. Витрати завжди більші. Тільки долар і вісімдесят сім центів, щоб купити подарунок Джімові! Її Джімові! Багато приємних годин провела вона, роздумуючи, що б таке подарувати йому на Різдво. Щось особливе, незвичайне, цінне, хоч трохи гідне високої честі належати Джімові.

Між вікнами кімнати стояло трюмо. Можливо, вам ніколи не випадало дивитися в трюмо у восьмидоларовій мебльованій кімнаті. Дуже худа і дуже рухлива людина, спостерігаючи швидко зміну своїх відображень у його довгих вузьких дзеркалах, може скласти доволі вірне уявлення про свою зовнішність. Делла була стрункою, і їй пощастило опанувати це мистецтво.

Вона раптом відійшла від вікна і зупинилась перед дзеркалом. Очі її сяяли, як діаманти, але за якихось двадцять секунд обличчя втратило свої кольори. Вона хутенько висмикнула шпильки і розпустила своє довге волосся.

У подружжя Джеймс Ділінгем Янг було дві речі, якими вони дуже пишалися. Одна – це золотий годинник Джіма, який належав колись його батькові та дідові, друга – волосся Делли.

Якби цариця Савська жила в будинку навпроти, можливо, Делла, помивши голову, сушила б своє волосся біля вікна, щоб затьмарити блиск оздоб і коштовностей її величності. Якби цар Соломон був швейцаром у будинку, де вони жили, і зберігав би свої скарби в підвалі, Джім, проходячи повз нього, завжди діставав би свого годинника, щоб побачити, як Соломон рве собі бороду від заздрощів.

Прекрасне волосся Делли розсипалось каштановими хвилями, сяючи, мов струмені водоспаду. Воно спадало нижче її колін і вкривало, наче плащем, майже всю її. Потім вона знову,

нервуючи і поспішаючи, збрала його. Завагавшись, постояла якусь мить нерухомо, і дві чи три сльозини впали на потертий червоний килим.

Мерщій накинути старенький коричневий жакет, мерщій – капелюшок! Майнувши слідницею, Делла кинулася до дверей і вибігла з дому на вулицю. В очах у неї ще поблискували діамантовими краплями сльози.

Вона зупинилась перед дверима з вивіскою: «М-м Софроні. Найрізноманітніші вироби з волосся». Делла вибігла на другий поверх і спинилася, переводячи подих, серце її швидко билосся. Мадам Софроні була здоровенною білявкою, дуже стриманою.

– Чи не купите ви моє волосся? – спитала Делла.

– Я купую волосся, – відповіла мадам. – Зніміть капелюшок, треба подивитися, що за товар.

Знову заструменів каштановий водоспад.

– Двадцять доларів, – сказала мадам, звично зважуючи в руці волосся.

– Давайте мерщій, – промовила Делла.

Дві години після цього пролетіли на рожевих крилах – вибачайте за банальну метафору. Делла бігала по крамницях, шукаючи подарунок Джімові.

Нарешті знайшла. Безперечно, ця річ була створена для Джіма, і тільки для нього. Нічого схожого не було в жодній іншій крамниці, вона вже все перевернула там догори дном. Це був платиновий ланцюжок для кишенькового годинника, простий і строгий, він привертав увагу коштовністю матеріалу, з якого був зроблений, а не показним блиском – саме такими мають бути всі гарні речі. Він навіть був гідним Годинника. Побачивши його, Делла відразу дійшла думки, що ланцюжок повинен належати Джімові. Він був таким, як Джім. Скромність і гідність – ці якості були у них обох. За ланцюжок довелося заплатити двадцять один долар. У Делли залишилося ще вісімдесят сім центів, і вона поспішила додому. З таким ланцюжком Джім у будь-якому товаристві зможе дістати свій годинник і глянути, котра година. Бо хоч яким чудовим був той годинник, Джім іноді дивився на нього крадькома, бо висів він не на ланцюжку, а на старому шкіряному ремінці.

Коли Делла повернулася додому, її захоплення трохи вщухло, натомість з'явилися передбачливість та розсудливість. Вона дістала щипці для завивання, запалила газ і почала виправляти спустошення, вчинені великодушністю та любов'ю. А це завжди надзвичайно важка праця, дорогі друзі, велетенська праця.

За сорок хвилин її голова вкрилася дрібними кучериками і Делла стала дуже схожою на хлопчиська, що втік з уроків. Довгим, уважним і критичним поглядом вона глянула на себе в дзеркало.

«Якщо Джім не вб'є мене з першого погляду, – подумала, – то, глянувши вдруге, скаже, що я схожа на хористку з Коні-Айленда. Але що, що могла б я зробити з одним долларом і вісімдесятьма сімома центами?!»

О сьомій годині кавка була готова, а гаряча сковорода стояла на плиті, чекаючи, коли на ній смажитимуться котлети.

Джим ніколи не спізнювався. Делла затисла в кулаці платиновий ланцюжок і присіла на краєчок стола біля вхідних дверей. Невдовзі вона почула його кроки внизу на сходах і на мить зблідла. Вона мала звичку звертатися до Бога з коротенькими молитвами з приводу всяких життєвих дрібниць і тепер швиденько зашепотіла:

– Господи, зроби так, щоб він подумав, що я все ще гарненька!

Двері відчинилися, Джім увійшов і причинив їх. Його худе обличчя було заклопотане. Бідолаха, в двадцять два роки він мав утримувати сім'ю! Йому давно треба було купити нове пальто, і рукавичок у нього не було.

Джим увійшов і завмер, наче сеттер, що збирається кинутися на перепелицю. Його очі спинилися на Деллі, в них був вираз, якого вона не могла зрозуміти, і їй стало страшно. Це не

були ні гнів, ні здивування, ні докір, ні жах – жодне з тих почуттів, яких вона могла очікувати. Він просто пильно дивився на неї, і на обличчі у нього був отой дивний вираз.

Делла зіскочила зі стола і кинулась до нього.

– Джіме, милий, – вигукнула вона, – не дивись так на мене! Я постриглась і продала волосся, бо я б не пережила, якби нічого не змогла подарувати тобі на Різдво. Волосся відросте! Ти ж не гніваєшся, правда? Я повинна була це зробити. Волосся у мене росте дуже швидко. Привітай мене з Різдвом, Джіме, і будьмо щасливі. Ти ж навіть не знаєш, який чудовий подарунок я для тебе маю!

– Ти обстригла волосся? – насилу спитав Джім так, наче все ще не міг усвідомити цього очевидного факту, хоч його мозок напружено працював.

– Обстригла і продала його, – відповіла Делла. – Але ж я тобі все одно подобаюсь? Я ж така сама, тільки з коротким волоссям!

Джім здивовано оглянув кімнату.

– Отже, твого волосся вже нема? – спитав він з якимсь безглуздим виразом.

– І не шукай його, не знайдеш, – відповіла Делла, – кажу ж тобі: я його продала – обстригла і продала. Сьогодні Святвечір, Джіме. Будь добрим до мене, це ж я зробила для тебе. Можливо, волосини на моїй голові і можна було б перелічити, – в її голосі раптом прозвучала глибока ніжність, – але ніхто й ніколи не зможе виміряти мою любов до тебе! Смажити котлети, Джіме?

І Джім раптом наче прокинувся від важкого сну. Він обняв свою Деллу. Будьмо скромними – відвернімося на якихось десять секунд і займімося чимось іншим. Подумаймо, наприклад, яка різниця між вісьмома доларами на тиждень і мільйоном на рік? І математик, і мудрець дадуть неправильні відповіді. Волхви принесли дорогі дари, але серед них не було одного. Цей натяк ми роз'яснимо пізніше.

Джім витяг з кишені свого пальта пакуночок і кинув його на стіл.

– Зрозумій мене правильно, Делл, – сказав він. – Жодна стрижка, жодні нові зачіски не примусять мене розлюбити тебе, дівчинко. Але розгорни цей пакунок – і ти зрозумієш, чому я спершу трохи розгубився.

Білі спритні пальчики розірвали мотузку й папір. Пролунав крик захвату, а на зміну йому – ой леле! – прийшли, як то буває тільки у жінок, потоки сліз та зойки. Довелось негайно вдатися до всіх заспокійливих засобів, які тільки були у господаря квартири.

Річ у тім, що на столі лежали Гребінці, набір гребінців – бічні й задній – якими Делла давно милувалася в одній із бродвейських вітрин. Чудові гребінці, справжні черепахові, прикрашені по краях дрібними коштовними каменями, і саме того відтінку, що пасував би до її волосся. Гребінці були дорогими, вона знала це, і її серце давно вже щеміло, бо не було ані найменшої надії купити їх. Тепер вони належали їй, але де ж ті коси, що їх прикрасили б ці довгождані гребінці.

А проте вона міцно притисла їх до грудей, підвела нарешті затуманені сльозами очі, всміхнулась і промовила:

– У мене дуже швидко росте волосся, Джіме!

Делла підскочила, як ошпарена, і вигукнула:

– О Господи!

Джім ще не бачив свого чудового подарунка. Вона хутенько подала йому на долоні ланцюжок. Матовий коштовний метал, здавалося, засяяв відбитим світлом її гарячої і щирої радості.

– Ну, правда ж гарний, Джіме? Я обнишпорила все місто, поки знайшла його. Тепер ти можеш дивитись, котра година хоч сто разів на день. Дай-но мені свій годинник. Я хочу побачити, як він виглядатиме з ланцюжком.

Але Джім не послухався – він ліг на кушетку, заклав руки під голову і всміхнувся.

– Делл, – сказав він, – давай побережемо свої подарунки до інших часів. Вони занадто гарні, щоб так одразу ними користуватись. Я продав годинник, щоб купити тобі гребінці. А тепер, гадаю, час смажити котлети.

Волхви, ті, що принесли дари немовляті в яслах, були, як ви знаєте, мудрими людьми, надзвичайно мудрими людьми. Вони завели звичай робити різдвяні подарунки. Бо вони були мудрими, і дари їхні були такими ж; не виключено, що їх можна було навіть поміняти, якщо траплялися два однакових подарунки. А я розповів вам нічим не примітну історію про двох дурненьких дітей, які жили у восьмидоларовій квартирі і зовсім немудро пожертвували одне для одного найдорожчими своїми скарбами. Але до відома мудреців наших днів слід сказати, що з усіх, хто робив подарунки, ці двоє були наймудрішими. З усіх, хто приносить і приймає дари, наймудрішими є тільки такі, як вони. Це всюди так. Вони і є волхвами.

Коп і хорал

Сопі стурбовано засовався на своїй лаві у Медісон-сквері. Коли дикі гуси скрикують ночами, пролітаючи високо в небі, коли жінки, які не мають хутряних накидок, стають привітнішими до своїх чоловіків, коли Сопі починає стурбовано соватися на своїй лаві у парку, це означає, що зима не за горами.

Пожовклий лист упав на коліна Сопі. То була візитна картка Діда Мороза. Він добрий до постійних мешканців Медісон-скверу і щоразу чесно попереджає про свій прихід. На перехресті чотирьох вулиць він вручає свою візитну картку Північному вітрові, швейцарові готелю «На свіжому повітрі», щоб його пожилці могли приготуватись.

Сопі зрозумів, що прийшов час заснувати у своїй власній особі комітет для відшукування заходів і засобів захисту себе від суворої природи. Саме тому він і засовався стурбовано на своїй лаві.

У думках про те, як перезимувати, Сопі не заносився високо. Він не мріяв ні про круїз Середземним морем, ні про сяюче небо Півдня і чудові краєвиди Неаполітанської затоки. Три місяці ув'язнення на Острові – ось чого жаждала його душа. Три місяці забезпеченого притулку і харчування у приємній компанії, далеко від посягань Борея та копів – це було для Сопі вершиною бажань.

Уже кілька років гостинна в'язниця Блеквелл була його зимовою квартирою. Як його щасливіші співмешканці по Нью-Йорку купували кожної зими квитки до Палм-Біч або на Рів'єру, так і Сопі мав свої нескладні приготування для щорічного паломництва на Острів. Тепер настав час для них.

Минулої ночі три недільні газети, які він розподілив – одну під піджак, другу на ноги і третю на коліна, – не захистили його від холоду, коли він спав на своїй лаві біля фонтана в старому парку. Тому він дійшов думки, що вже час переселитися на Острів, який дасть йому бажаний притулок. Він з презирством ставився до всіх подачок міській бідності в ім'я благодійності. На його думку, закон був милостивішим, ніж філантропія. У місті були численні громадські та приватні благодійні установи, де він міг би мати потрібні йому скромні притулок і їжу. Але для такої гордої людини, як Сопі, дари благодійності були надто обтяжливими. За допомогу з рук філантропів треба було платити якщо не грошима, то приниженням. У благодійній установі треба було приймати ванну – там примушували митись, а за кожний шматок хліба домагались відповіді на різні інтимні запитання. Куди краще бути гостем закону! Там усе робиться за встановленими правилами, зате ніхто безцеремонно не лізе в особисті справи джентльмена.

Надумавши зимувати на Острові, Сопі відразу ж почав здійснювати свій задум. До в'язниці вело багато легких шляхів. Найприємніший – це розкішно пообідати у дорогому ресторані, а потім оголосити про своє банкрутство. Вас спокійненько й без усякого галасу передають полісменові, а послужливий суддя зробить далі все, що треба.

Сопі підвівся з лави, вийшов із скверу й занурився в асфальтове море в тому місці, де зливаються Бродвей і П'ята авеню. Він пішов Бродвеем і зупинився перед яскраво освітленим рестораном, де вечорами зосереджується найкраще з того, що можуть дати виноградна лоза, шовкопряд і протоплазма.

Сопі був упевнений в собі – від нижнього гудзика на жилетці й далі вгору. Він був поголений, його піджак мав пристойний вигляд, а красиву чорну краватку подарувала йому на День Подяки дама-місіонерка. Якби йому пощастило, не викликавши підозри, дістатися до столика в ресторані, успіх був би забезпечений. Та його частина, яку буде видно над столиком, не викличе в офіціанта ніяких підозр. Смажена дичина і пляшка шаблі, думав Сопі, якраз підійдуть. Потім сир, чорна кава й сигара. Сигару треба брати не дорожче, ніж за долар. Рахунок не буде

такий великим, щоб спонукати адміністрацію кафе до різких проявів мстивості, а він, задоволений і щасливий, вирушить після такої закуски в подорож до свого зимового притулку.

Але тільки-но Сопі переступив поріг ресторану, пильне око метрдотеля зачепилося за його потерті штани і стоптани черевики. Сильні, вправні руки швидко повернули його і тихо виштовхнули на вулицю, врятувавши дичину від сумної долі, яка їй загрожувала.

Сопі звернув з Бродвея. Здається, епікурейський шлях на жаданий Острів відрізано. Треба було вигадати інший спосіб пробратися до в'язниці.

На розі Шостої авеню його увагу привернула яскраво освітлена вітрина, де за дзеркальним склом були гарно розкладені товари. Сопі взяв камінь і пожбував у вітрину. З-за рогу почали збігатись люди, попереду мчав полісмен. Сопі спокійно стояв, засунувши руки в кишені, і посміхався назустріч мідним гудзикам.

– Хто це зробив? – спитав задиханий полісмен.

– А чи не думаєте ви, що можу до цього бути причетним я? – промовив Сопі не без сарказму, проте дружньо, як людина, яка вітає своє щастя.

Але полісмен не захотів сприйняти заяву Сопі навіть як гіпотезу. Люди, які розбивають вітрини, не залишаються на місці для переговорів із представниками закону. Вони шодуху тікають. Полісмен побачив за півквартала чоловіка, що біг за трамваем. Він підняв свого кийка і кинувся його доганяти. Сопі, обурений до глибини душі, поплентав далі... Друга невдача.

На протилежному боці вулиці був ресторан без особливих претензій. Туди заходили люди з великим апетитом і скромним гаманцем. Посуд і повітря там були важкими, суп і скатертини – блаженськими. Сюди Сопі без перешкод провів свої викривальні черевики та красномовні штани. Він сів за столик і проковтнув біфштекс, млинці, пампухи та пиріг. А потім пояснив офіціантові, що він, Сопі, і навіть найдрібніша монета – аж ніяк не друзі.

– Ну, а тепер кличте копа, – сказав Сопі. – І поспішайте: не примушуйте джентльмена чекати.

– Ніяких копів! – відповів офіціант, у якого був солодкий, мов печиво, голос і очі, схожі на вишні у коктейлі. – Гей, Конне, ходи сюди!

Два офіціанти так вправно викинули Сопі, що його ліве вухо опинилося на безжальному хіднику. Він підвівся, суглоб за суглобом, так, як розгинається теслярська лінійка, і зчистив пилюку з одягу. Арешт уже видавався рожевою мрією. Острів знову відступив кудись дуже далеко. Полісмен, який стояв біля аптеки, що в сусідньому будинку, засміявся і пішов собі вулицею.

П'ять кварталів прошкандибав Сопі, перш ніж набрався хоробрості на нову спробу. Цього разу трапилася нагода, яка, на його думку, неодмінно мала увінчатися успіхом.

Молода жінка, скромно і гарно вдягнена, стояла перед вітриною, зацікавлено розглядаючи розкладене там приладдя для гоління і чорнильниці, а майже зовсім поруч сперся на пожежну колонку здоровенний, зовні дуже суворий полісмен.

Сопі надумав виступити в ролі огидного і ненависного всім вуличного ловеласа. Елегантна зовнішність обраної жертви і присутність суворого копа давали йому всі підстави сподіватися, що скоро він відчує на своєму плечі приємну руку закону, і зимова квартира на маленькому затишному островці буде йому забезпечена.

Сопі поправив подаровану дамою-місіонеркою краватку, витягнув манжети, які завжди ховались у рукавах, зсунув набакир капелюха і підійшов до молодої жінки. Підморгнув їй, кашлянув, усміхнувся і нахабно почав розігрувати банальну гидку комедію вуличного залищання. Краєчком ока Сопі бачив, що полісмен пильно стежить за ним. Молода жінка відступила на кілька кроків і знову зосередила свою увагу на тазиках для гоління. Сопі рушив слідом за нею, нахабно став поруч, трошки підняв капелюха і сказав:

– Ах, дороженька! Чи не хочете погратися у моєму садку?

Полісмен усе ще дивився. Варто було скривдженій молодій жінці поворухнути пальцем, і Сопі вже мандрував би до раю на острові. Йому здавалося, що він уже відчуває приємне тепло поліцейської дільниці. Молода жінка глянула на нього, простягла руку і вхопила Сопі за рукав.

– Авжеж, Майку! – сказала вона весело. – Почастуєш пивцем? Я б до тебе раніше озвалась, та коп витріщився.

Молода жінка обвилась навколо враженого Сопі, як плющ навколо дуба, і вони вдвох пройшли повз полісмена. Сопі здавалося, що він приречений лишитись на свободі.

На найближчому розі він позбувся своєї супутниці і втік.

Зупинився у кварталі, де ввечері розливалось ціле море світла, де однаково легкими були серця, любовні клятви і музика. Жінки в хурах і чоловіки в зимових пальтах весело перемовлялися на холодному вітрі. Раптом страх охопив Сопі: може, хтось його заворожив від арешту? Від цієї думки Сопі мало не охопила паніка, і, проминаючи полісмена, який велично стояв перед яскраво освітленим театром, він ухопився за соломинку «порушення громадського спокою».

Сопі щодуху почав горлати хрипким голосом якусь п'яну пісню. Він танцював, кричав, завивав на тротуарі і як тільки міг порушував той спокій.

Полісмен покрутив кийка, одвернувся від Сопі й пояснив перехожому:

– Це один з тих йельських студентів. Вони сьогодні святкують свою перемогу над футбольною командою Хартфордського коледжу. Трохи галасу, але нічого небезпечного. Ми маємо інструкцію не заважати їм.

Безутішний Сопі припинив свої марні спроби. Невже жоден полісмен не схопить його за барки? Уява малювала йому Острів як недосягну Аркадію. Сопі застібнув свій підбитий вітром піджак: холод ставав дедалі пронизливішим.

У тютюновій крамниці він побачив добре вдягненого чоловіка, який прикурював сигару від газового ріжка. Свою шовкову парасольку він залишив біля входу. Сопі ввійшов до крамниці, взяв парасольку і поволі вийшов. Чоловік, що прикурював сигару, поспішив за ним.

– Це моя парасолька, – твердо сказав він.

– Та ну? – глузливо посміхнувся Сопі, додаючи до дрібної крадіжки образу.

– У такому разі вам треба було б гукнути полісмена. Я справді взяв вашу парасольку. Чому ж ви не кличете копа? Онде він стоїть на розі.

Господар парасольки йшов уже повільніше. Сопі теж уже передчував, що й на цей раз щастя зрадить його. Полісмен зацікавлено дивився на цю пару.

– Звичайно, – сказав чоловік із сигарою, – бачите... ну, трапляються такі помилки... я... якщо це ваша парасолька, то, сподіваюсь, ви пробачите мені... я ненароком узяв її сьогодні в ресторані... якщо ви впізнали свою парасольку... я сподіваюсь, ви...

– Авжеж, це моя парасолька, – сердито промовив Сопі.

Колишній власник парасольки відступив. Полісмен хутенько подався допомогти високій блондинці в манто перейти вулицю, бо за два квартали з'явився трамвай.

Сопі попрямував на схід вулицею, спотвореною ремонтними роботами. Спересердя він викинув парасольку в якусь яму, бурмочучи прокляття на адресу людей у шоломах і з кийками. Йому хотілося впійматися їм до рук, а вони, здавалося, ставились до нього, як до негрішного Папи Римського.

Нарешті Сопі опинився на одній зі східних авеню, де не було ні гомону, ні метушні. І рушив у напрямку Медісон-скверу, бо інстинкт, який тягне людину додому, спрацьовує навіть тоді, коли домівною є лава у парку.

На одному дуже тихому розі вулиці Сопі зупинився. Тут стояла стара, химерна церква з високим шпильчастим дахом. Крізь фіолетові шибки вікна лилося м'яке світло. Певно, органіст грав хорал, який мав виконати під час відправи в неділю, бо до вух Сопі долетіли солодкі звуки музиці, і він завмер, притулившись до завитків чавунної огорожі.

Високо в небі світив спокійний місяць; екіпажів та перехожих було небагато; під карнизми сонно цвірінькали горобці – можна було подумати, що ви на сільському кладовищі. І хорал, що його виконував органіст, міцно прикував Сопі до чавунної огорожі, бо він добре знався на музиці з тих днів, коли в його житті були мати, троянди, плани на майбутнє, друзі, чисті думки і комірці.

Під впливом музики, яка линула із старої церкви, у зворушеній душі Сопі сталася раптова дивовижна зміна. Він з жахом побачив безодню, в яку впав, ганебні дні, негідні бажання, мертві надії, занедбані здібності і насущні прагнення, з яких складалося його життя.

І серце його, наче у відповідь на ці нові почуття, забилося сильніше. Він раптом відчув у собі достатньо сил, щоб боротися з лихою долею. Він вибереться з цього бруду, він знову стане людиною, він перемаже зло, яке заволоділо його. Він ще порівняно молодий, у нього є час. Треба оживити в собі давні палкі поривання і невідступно йти за ними. Урочисті й солодкі звуки органа зробили в його душі переворот. Завтра він піде в метушливу ділову частину міста і знайде собі роботу. Один торговець хутром пропонував йому колись місце водія. Завтра він знайде цього торговця і попросить узяти його на те місце. Він знову буде людиною. Він буде...

Сопі відчув, як чиясь рука лягла на його плече. Він рвучко озирнувся і побачив широке обличчя полімена.

- Що ви тут робите? – спитав охоронець закону.
- Нічого, – відповів Сопі.
- Тоді ходімо, – сказав полімен.
- Три місяці на Острові, – виніс вирок суддя на другий день уранці.

Долоня Тобіна

Якось ми з Тобіном поїхали на Коні-Айленд. У нас було чотири долари на двох, а Тобіну треба було розвіятись. Його кохана Кеті Магорнер з графства Сліго три місяці тому приїхала до Америки і зникла. При ній були двісті доларів заощаджень і сотня, виручена від продажу Тобінової спадщини – маленького будиночка і свині. Після того, як Тобін одержав листа, в якому вона писала, що виїжджає до нього, про неї не було більше жодної вістки. Тобін давав об'яви у газетах, але дівчина не знайшлась.

Так от, поїхали ми з Тобіном на Коні-Айленд, сподіваючись, що різні атракціони і пахощі поп-корну розвіють тугу в його серці. Але Тобін був важкодумом, і журба міцно застрягла у його грудях. Він, зціпивши зуби, дивився на повітряні кулі, він проклинав кіно і, хоч жодного разу не відмовився від пропозиції випити, зневажливо відвернувся від лялькового театру і ладен був побити усіх фотографів.

Тоді я повів його на одну з бічних алей, де атракціони були трохи менш настирливими. Біля невеличкого, шість на вісім футів, балагана Тобін зупинився, і щось людське з'явилося у його погляді.

– Тут, – сказав він, – я розвію свою журбу. Чудова хіромантка з-над Нілу дослідить долоню моєї руки, і я дізнаюся, чи трапиться те, що має трапитись.

Тобін вірив у всілякі прикмети і надприродні явища. Він мав сталі переконання щодо таких речей як чорні коти, щасливі номери і прогнози погоди у газетах.

Ми увійшли в цей чудесний курник, де для таємничості були розвішані червоні простирадла і малюнки рук, на яких лінії перехрещувались, як рейки на залізничному вузлі. Напис над дверима повідомляв, що у цьому курнику перебувала мадам Зозо, єгипетська хіромантка. Мадам була гладкою жінкою у червоному джемпері з вигаптованими на ньому закарлючками і чудернацькими створіннями. Тобін дав їй десять центів і простяг руку. Вона взяла його руку – рідну сестру копита ломової коняки – і подивилася, чи не прийшов він бува за підковою.

– Чоловіче, – сказала мадам Зозо, – лінії вашої кінцівки показують...

– Це зовсім не нога, – перебив її Тобін. – Звичайно, вона не дуже красива, але це моя долоня.

– Лінії показують, – вела далі мадам, – що у вашому житті сталося нещастя. І воно не останнє. Гора Венери, – чи, може, це просто синець від каменя, – показує, що ви закохані. Ви мали клопіт, причиною якого була ваша кохана.

– Це вона про Кеті Магорнер згадує, – голосно зашепотів Тобін, нахилиючись до мене.

– Я бачу, – сказала хіромантка, – багато журби та нещастя через когось, кого ви не можете забути. Я бачу лінії, які вказують на літеру «К» і літеру «М» у її імені.

– Віст! – зауважив Тобін. – Чуєш, що вона говорить?

– Стережіться, – продовжила хіромантка, – темного чоловіка і світлої жінки: вони принесуть вам неприємності. Дуже скоро ви попливете і зазнаєте фінансової втрати. Я бачу лінію, яка принесє вам щастя. Є чоловік, який увійде в ваше життя і приверне до вас удачу. Ви пізнаєте його за гачкуватим носом.

– А ім'я його там є? – поцікавився Тобін. – Було б зручніше привітатись до нього, коли він почне навалювати мені щастя.

– Його ім'я, – каже хіромантка, прикидаючись замисленою, – не написане лініями, але вони показують, що воно має бути довгим і у ньому повинна бути літера «О». Я нічого більше не можу сказати. Бувайте здорові! Не загороджуйте двері.

– Дивно, звідки вона все це знає, – сказав Тобін дорогою.

Коли ми прощтовхувались біля воріт, якийсь темношкірий зачепив запаленою сигарою Тобіна за вухо і почались проблеми. Тобін вдарив його по шиї, жінки заверещали, і мені дове-

лось витягати його з натовпу, поки не з'явилась поліція. Тобін завжди бував у небезпечному настрої, коли веселився.

Ми повертались пароплавом, і коли почули оклик «Кому потрібні послуги офіціанта?», Тобін хотів відгукнутися, забажавши вихилити кухоль пива, але, обмацавши кишені, з'ясував, що вони порожні. Хтось зацікавився його грішми під час бійки. Так ми і сиділи з сухими горлянками на лавах, слухаючи, як італійці вигравали на скрипках на палубі. Як би там не було, настрої у Тобіна погіршав порівняно з початковим добрим гумором.

На лаві напроти поручнів сиділа молода жінка з дуже світлим волоссям і вдягнена так, як одягаються пасажири шикарних автомобілів. Проходячи повз неї, Тобін ненароком зачепив її за ногу і, оскільки він завжди дуже люб'язний з дамами, коли буває напідпитку, спробував зняти свого капелюха, щоб вибачитись. Але замість того збив капелюха з голови, і вітер зніс його за борт.

Тобін повернувся назад і сів, а я вирішив приглядати за ним, бо напасті сипались на нього одна за одною. У таких випадках у нього зазвичай з'являлось бажання побити когось, хто був найкраще одягнений, а зараз він міг би навіть спробувати взяти на себе командування пароплавом.

Коли раптом Тобін схопив мене за руку і прорік схвильовано:

– Джоне, ти знаєш, що ми зараз робимо? Ми пливемо!

– Нічого, – кажу я. – Заспокойся. За десять хвилин пароплав пристане.

– Глянь, – каже він, – на цю біляву жінку, що сидить он там. А пам'ятаєш чорношкірого, який припік мені вухо? А хіба не втратив я гроші? Там було аж долар шістдесят п'ять центів.

Я думав, що він просто підсумовує свої невдачі, щоб знайти для несамовитості виправдання, як це звичайно роблять усі люди, і тому спробував переконати його, що всі ці невдачі – просто дурниці.

– Слухай, – каже Тобін. – Тобі не дано оцінити дар пророцтва чи розуміти тих, кого веде натхнення. Що сказала тобі дама-хіромантка по моїй руці? Тепер це відбувається на твоїх очах. «Стережіться, – сказала вона, – темного чоловіка і світлої жінки: вони принесуть вам прикрощі». Хіба ти забув про того темношкірого, хоч і він мав трохи прикрощів від мого стусана? Чи бачив ти світлішу жінку, ніж та блондинка, через яку мій капелюх упав у воду? І де, нарешті, той долар шістдесят п'ять центів, які були у моїй жилетці, коли ми вийшли з тиру?

Здавалося, що, коли розставити події, як це зробив Тобін, вони дійсно підтверджували правильність провіщення, але, на мою думку, такі нещастя могли спіткати кожного на Коні-Айленді і без будь-якої хіромантії.

Тобін підвівся і почав походжати по палубі, пильно придивляючись до пасажирів своїми маленькими червоними очима. Я спитав його, у чому причина цих маневрів: ніколи не знаєш, що Тобін має на думці, поки він не візьметься це здійснювати.

– Слід тобі знати, – каже він, – що я чекаю порятунку, який обіцяли мені лінії моєї долоні. Я шукаю чоловіка з гачкуватим носом, який має принести щастя. Це єдине, що нас врятує. Джоне, чи бачив ти коли у своєму житті більшу банду чортових прямоносих?

Пароплав причалив о пів на десяту, ми вийшли і попрямували у місто по Двадцять другій вулиці. Тобін був без капелюха.

На розі вулиці під газовим ліхтарем стояв чоловік і дивився поверх рейок надземної залізниці на місяць. Це був високий чоловік, порядно вдягнений, з сигарою у зубах, і я помітив, що його ніс, робив два вигини між переніссям і кінчиком носа, як вигини змії. Тобін також відразу помітив його, і я почув, як важко він почав дихати, наче кінь, з якого знімають сідло. Він навпростець підійшов до цього чоловіка, і я разом з ним.

– Добровечір вам! – каже йому Тобін.

Чоловік вийняв з рота сигару і вичавив з себе дружнє привітання.

– А чи не скажете ви нам ваше ім'я і таким чином дасте нам змогу побачити його величину? – питає Тобін. – Можливо, нам доведеться з вами познайомитись.

– Моє ім'я, – ввічливо відповів чоловік, – Фріденхаусман – Максимум Г. Фріденхаусман.

– Довжина підходить, – зауважив Тобін. – А чи не вживаєте ви десь «о» при написанні вашого імені?

– Ні, не вживаю, – каже чоловік.

– А його можна написати з «о»? – стривожився Тобін.

– Якщо ваша совість дозволить вам, – сказав носач, – і якщо не маєте дригу до іноземних мов, можете щоб вдовольнитися, всунути цю літеру у передостанній склад.

– Це добре, – сказав Тобін. – Ми – Джон Малоун і Даніель Тобін.

– Дуже приємно познайомитись, – відповів чоловік, вклоняючись. – А тепер, оскільки я ще не зрозумів, нащо вам було скликати нараду з питань правопису на розі вулиці, можливо, ви наведете якісь розумні виправдання вашої вольності?

– За двома ознаками, – відповідав Тобін, намагаючись пояснити все, – які ви назвали, і які єгипетська хіромантка прочитала на долоні моєї руки, ви повинні відшкодувати мені удачу за всі ці лінії турбот, що ведуть до чорного та блондинки, якій наступили на ногу на пароплаві, не кажучи вже про фінансову втрату в розмірі долара шістдесят п'яти центів. Досі все збувалося.

Чоловік припинив курити і глянув на мене.

– Чи є у вас якісь поправки до цієї заяви, чи й ви такий же? Зважаючи на ваш вигляд, я думав ви за ним доглядаєте.

– Ніяких, – відповів я, – крім того, що на вигляд ви, як одна підкова на іншу, схожі на картинку удачі, написаної на руці мого друга. Якщо ж ні, я не знаю, що й казати, – мабуть, брешуть ті лінії.

– Ви один одного варті, – сказав носатий чоловік, шукаючи очима полісмена. – Я вже насолодився вашою компанією. На добраніч.

Промовивши це, він всунув до рота свою сигару і поспіхом перейшов на другий бік вулиці. Але Тобін не відстав від нього і закрокував з одного боку, а я – з іншого.

– Що таке? – він зупинився і зсунув капелюх на потилицю. – Ви йдете за мною? Я вже сказав вам, що дуже радий був познайомитись. Але тепер єдине моє бажання – спекатися вас. Я йду додому.

– Ідіть собі, – й каже Тобін і гладить його по рукаву. – Справді, ідіть собі додому. А я сидітиму перед дверима вашого будинку до ранку, поки ви не вийдете. Бо тільки ви можете зняти з мене прокляття чорного, блондинки і збитків на долар шістдесят п'ять центів.

– Якась маячня, – сказав чоловік, звертаючись до мене, як до більш помірного психа. – Чи не краще було б вам забрати його додому?

– Послухайте, – кажу я йому. – Даніель Тобін при своєму розумі. Може, його думки трохи безладні: він випив достатньо, щоб розхвилюватись, але це не означає, що він не сповна розуму. Він керується своїми уявленнями та забобонами, про які я вам усе поясню.

Сказавши так, я виклав йому історію про даму-хіромантку і про те, що йому випало стати знаряддям щасливої долі.

– Тепер вам зрозуміло, – закінчив я, – яка моя доля у цій приклучці? Я друг мого друга Тобіна саме так, як я це розумію. Неважко бути другом мазунчика долі, бо це вигідно. Та й другом бідаря – теж: зроблять із вас святого, ще й портрети ваші надрукують – з сиротиною, яку ви тримаєте однією рукою, і з відерцем вугілля у другій. Найважче тому, хто дружить з повним дурником. От це мені й дісталось, – кажу, – бо, як на мене, з долоні долі не питають, окрім, хіба що, тієї, яку залишив держак кайла. І хоч, можливо, ніс у вас найгачкуватіший у Нью-Йорку, не думаю, щоб усі віщуни, разом узяті, витиснули з вас бодай краплю удачі. Але лінії на руці у Денні справді вказують на вас, то ж я підтримуватиму його доти, доки він сам не переконається, що взяти з вас нічого.

І чоловік раптом почав розкотисто сміятися. Він сперся на стіну будинку і довго реготав. Потім він поплескав мене і Тобіна по плечах і взяв кожного попід руку.

– Був неправий, – відказав він. – Хіба міг я сподіватись, що на розі вулиці зі мною трапиться така приємна і чудова пригода? Мені здавалося, що ви не варті уваги. Тут зовсім близьенько є невеличке кафе – якраз, щоб розважитись з такими цікавими людьми. Ходімо туди, вип'ємо і побалакаємо про марноту суцього.

Говорячи так, він повів нас із Тобіном до окремого кабінету, замовив напої і заплатив за них. Ми курили сигари, і він дивився на нас, як на рідних братів.

– Мушу вам сказати, – сказав цей посланець долі, – що моєю професією є те, що зветься літературою. Я виходжу ночами з дому і блукаю, вишукуючи у людях дивацтва й істину у небесах. Коли ви мене зустріли, я роздумував про надземну залізницю у зв'язку з головним світилом ночі. Швидкісна надземка – це поезія й мистецтво. Місяць – нудне мертве тіло у безсенсовному русі. Але це лише особисті думки, бо література має свої окремі закони. Я сподіваюсь написати книгу, у якій поясню дивні речі, які я відкрив у житті.

– Ви збираєтесь всунути мене у книжку! – сказав Тобін швидко. – Мене – у книжку?

– Ні, я цього не зроблю, – відповів чоловік, – бо ви не уміститься під обкладинку. Ні. Найкраще, що я можу зробити, – це одержати від вас насолоду самому, бо ще не прийшов час зламати обмеження друку. Ви виглядали б фантастичним типом. І все ж тільки я сам мушу випити цю чашу насолоди. Але дякую вам, хлопці, повірте, я справді вдячний.

– Ваше базікання, – каже Тобін, пихкаючи крізь свої вуса і б'ючи кулаком по столу, – це тільки огидні випадки проти мого терпіння. Через ваш ніс-гачок мені було обіцяне щастя, але ви приносите плодів не більше, ніж барабанна паличка. Своїми балачками ви, як вітер, що дме крізь дірку. Певна річ, тепер я подумав би, що моя долоня збрехала, але, оскільки виявилися правдою чорний і блондинка, і...

– Помовчте, – відказав гачконосий здоровило. – Чи ви зневірилися у моїй фізіономії? Мій ніс зробить все, що зможе. Наповнимо знову ці склянки, бо птахів в голові треба добре поїти, інакше вони захиріють у сухій моральній атмосфері.

Так от, цей літератор зробив, на мою думку, добре, охоче розрахувавшись за все, бо наш з Тобіном капітал був остаточно вичерпаний пророцтвами. Але Тобін вважав себе скривдженим, і, хоч і пив спокійно, його очі наливались кров'ю.

Через якийсь час ми вибрались звідти, бо була вже одинадцята година, і постояли трохи на тротуарі. Тоді чоловік сказав, що йому час повертатись додому і запросив нас до себе. Так ми пройшли два квартали і завернули у провулок, вздовж якого тягнулися цегляні будинки з високими ганками і залізними огорожами. Чоловік підійшов до одного з них і глянув на верхні вікна, які вже були темні.

– Це і є моє скромне помешкання, – каже він. – За всіма ознаками, моя дружина уже пішла спочивати, і тому я ризикну проявити трохи гостинності. Я хотів би, щоб ви зайшли до нижньої кімнати, де ми обідаємо, і перекусили. Там знайдеться трохи смачної холодної качки, сир і пляшка-дві елю. Заходьте, будь ласка, бо я перед вами в боргу за задоволення.

Наші з Тобіном апетит і совість були схильні прийняти цю пропозицію, хоч Тобіну з його забобонами важко було повірити, що саме кілька склянок елю і холодна качка і означають щастя, обіцяне у відповідності з лініями на його долоні.

– Спускайтеся вниз цими сходами, – припрошував чоловік з гачкуватим носом, – а я піду наверх і відчиню вам. Я скажу новій дівчині, що працює у нас на кухні, зварити вам кави. Як на молоду ірландку, що прибула до Америки лише три місяці тому, Кеті Магорнер чудово готує каву. Заходьте, – повторив чоловік, – а я зараз пошлю її до вас.

Роман біржового маклера

Пітчер, довірений клерк у конторі біржового маклера Гарві Максвела, дозволив своєму звичай незворушному обличчю виразити деяку цікавість і здивування, коли о пів на десяту ранку до контори швидко увійшов його роботодавець у супроводі молодшої стенографістки. Квапливо промовивши «доброго ранку, Пітчере», він кинувся до свого столу так, ніби збирався перестрибнути через нього, і відразу поринув у величезну купу листів та телеграм, що чекали на нього.

Молода стенографістка працювала у Максвела вже рік. То була красива жінка, але в цій красі не було нічого сінько стенографічного. Вона зневажала пишність чарівної зачіски Помпадур. Вона не носила ні ланцюжків, ні браслетів, ні медальйонів. У неї не було такого вигляду, ніби вона завжди готова прийняти запрошення на обід. На ній була проста сіра сукня, яка, проте, рівно і скромно облягала її постать. І строгий чорний капелюшок-тюрбан прикрашало золотаво-зелене перо папуги. Цього ранку вона наче світилась м'яким, сором'язливим світлом, її очі замріяно сяяли, щоки були схожі на персиковий цвіт, на щасливому обличчі мінілися спогади.

У своєму стриманому зацікавленні Пітчер помітив, що цього ранку вона поводить трохи не так, як завжди. Замість того, щоб пройти прямо до суміжної кімнати, де стояв її стіл, вона нерішуче затрималась у конторі. Раз навіть підійшла до столу Максвела досить близько, щоб він міг помітити її.

Людина, що сидить за столом, – більше не людина. Це заклопотаний нью-йоркський маклер – машина, у якій дзижчать коліщата і розмотуються пружини.

– Ну, в чому річ? Що таке? – різко спитав Максвел. Розпечатана пошта лежала на його столі, як кучугура бутаторного снігу. Його гострі сірі очі, байдужі й холодні, блиснули на неї майже неприязно.

– Нічого, – відповіла стенографістка і, всміхаючись, відійшла.

– Містере Пітчер, – звернулася вона до довіреного клерка, – містер Максвел казав вам учора про нову стенографістку?

– Так, – відповів Пітчер. – Він велів мені знайти нову стенографістку. Вчора після обіду я сповістив у бюро, щоб вони сьогодні зранку прислали кілька зразків. Вже за чверть десята, а жоден модний капелюшок і жодна паличка ананасної жувальної гумки ще не з'явилась.

– Тоді я працюватиму, як завжди, – сказала молода жінка, – поки хтось не прийде на моє місце.

І вона відразу пішла до свого столу й повісила чорний капелюшок-тюрбан з золотаво-зеленим пером папуги на звичне місце.

Той, кому не доводилося бачити гарячкової діяльності заклопотаного манхеттенського маклера за роботою, не може вважатися справжнім знавцем антропології. Поет оспівує «переповнену до вінця годину славного життя». Година маклера не тільки переповнена, хвилини й секунди в ній тримаються за ремені й висять на буферах та підніжках передніх і задніх платформ.

Сьогодні ж у Гарві Максвела був гарячий день. Телеграфний апарат почав конвульсивно розмотувати свою стрічку, телефон на столі слабував на хронічні випадки дзижчання. Контору заповнював натовп людей, які зверталися до нього через бар'єр – хто весело, хто різко, хто гнівно, хто схвильовано. Вбігали і вибігали сильні з листами й телеграмами, клерки контори бігали і стрибали, як матроси під час шторму. Навіть на обличчі Пітчера з'явилося щось схоже на пожвавлення.

На біржі бушували урагани та снігові бурі, виникали обвали, ожеледі та виверження вулканів, і усі ці стихійні лиха відбувалися в мініатюрі в конторі маклера. Максвел відсунув

стілець до стіни й укладав угоди, танцюючи, як балерина на пуантах. Він стрибав від телеграфного апарата до телефону, від столу до дверей з професійною спритністю арлекіна.

Серед цього дедалі зростаючого напруження маклер раптом помітив перед собою високо закручений френзель золотавого волосся, над яким похитувався балдахін з оксамиту і страусових пер, торбинка із штучного хутра та низку великих, завбільшки з добрячий горіх, коралів, на кінці якої, десь аж біля підлоги, бовталось срібне сердечко. З цими аксесуарами була зв'язана самовпевнена молода особа. Поряд із нею стояв Пітчер, готовий пояснити її появу.

– Це з стенографічного бюро, щодо місця, – сказав Пітчер.

Максвел обернувся; в руках у нього були папери і телеграфні стрічки.

– Якого ще місця? – спитав він, насупившись.

– Місця стенографістки, – відповів Пітчер. – Вчора ви наказали мені подзвонити в бюро, щоб сьогодні вранці прислали нову стенографістку.

– Ви збожеволіли, Пітчере, – сказав Максвел. – Як я міг дати вам таке розпорядження? Міс Леслі вже цілий рік, відколи вона тут, чудово працює. Місце залишиться за нею, поки вона сама не надумає відмовитись од нього. У нас нема вільних місць, мадам. Повідомте бюро, Пітчере, і нікого більше до мене не водить...

Срібне сердечко з обуренням залишило контору, незалежно погойдуючись і зачіпаючи конторські меблі. Пітчер, вибравши хвилинку, зауважив бухгалтерові, що «старий», що не день, стає все більше неуважним та забудькуватим.

Натиск невідкладних справ ставав дедалі більшим, темп роботи зростав. На біржі топтали і шматували з півдюжини акцій, у які клієнти Максвела вклали великі гроші. Накази про купівлю та продаж літали туди-сюди, як ластівки. Під загрозою була частина власного портфеля акцій Максвела, і він працював з величезним напруженням, мов складна, чутлива і сильна машина, запущена на повну потужність; не вагаючись, він вчасно знаходив потрібні слова, рішення і діяв швидко й точно, як годинниковий механізм. Акції та облігації, кредити й іпотеки, прибутки й цінні папери – це був світ фінансів, і в ньому не було місця ні для світу людини, ні для світу природи.

Коли прийшла пора обіду, цей вир на якийсь час трохи вщух.

Максвел стояв біля столу, в руках у нього було повно телеграм та меморандумів; за праве вухо він закрив авторучку, скуйовджене волосся пасмами спадало йому на лоба. Вікно було відчинене, бо мила двірничка Весна вже вмикала радіатори парового опалення землі.

І через вікно в кімнату проникали – може, випадково – чудові пахощі, тонкий запах бузку, який змусив маклера на мить завмерти. Бо цей запах належав міс Леслі. Це був її запах, і тільки її.

Цей запах поставив її перед ним – видимо, майже реальну. Світ фінансів раптом стягнувся у цятку. А вона була в сусідній кімнаті, за якихось двадцять кроків.

– Йй-богу, я це зроблю, – мовив Максвел напівголосно. – Зараз я її спитаю. Дивно, як я раніше не зробив цього.

З поспішністю біржового гравця, який намагається покрити недостачу вже проданих товарів, він кинувся в суміжну кімнату до столу стенографістки.

Вона глянула на нього і всміхнулася. Легкий рум'янець зарожевів на її щоках, а погляд у неї був лагідний і щирий. Максвел сперся ліктем на її стіл. Він усе ще тримав у руках купу паперів, а за вухом у нього стирчала авторучка.

– Міс Леслі, – поспіхом почав він, – я маю щонайбільше хвилину вільного часу. За цю хвилину хочу вам щось сказати. Чи згодні ви стати моєю дружиною? У мене не було часу залицятися до вас, як це звичайно роблять, але я справді люблю вас. Кажіть, будь ласка, швидше – ті хлопці вибивають останній дух з «Об'єднаних Тихоокеанських».

– Ой, що ти говориш? – вигукнула молода жінка. Вона підхопилася і дивилася на нього широко розплющеними очима.

– Ви не розумієте мене? – занепокоєно спитав Максвел. – Я хочу, щоб ви вийшли за мене заміж. Я люблю вас, міс Леслі. Я давно хотів вам сказати про це й ось урвав вільну хвилину, поки там трохи стихло. О, знову мене кличуть до телефону! Скажіть їм, щоб почекали хвилинку, Пітчере. То як, міс Леслі?

Стенографістка повелася дуже дивно. Спершу, здавалось, вона здивувалась, з її розгублених очей потекли сльози, а потім вона радісно всміхнулась крізь сльози і ніжно обняла однією рукою маклера за шию.

– Тепер я розумію, – сказала вона лагідно. – Це все робота, вона вибила на якийсь час із твоєї голови все інше. А спершу я злякалась. Невже ти забув, Гарві? Ми ж обвінчалися вчора о восьмій вечора в Маленькій церкві за рогом.

Короткий тріумф Тільді

Якщо ви не знаєте ідальні-ресторану Богля, ви багато втратили. Бо якщо ви один з тих щасливців, хто обідає дорого, вам слід було б поцікавитись, як споживає продовольство інша половина людства. Коли ж ви належите до тієї половини, для якої поданий офіціантом рахунок є подією, то вам слід познайомитися з Боглем, бо там ви одержите за свої гроші те, що вам належить (принаймні за кількістю).

Ресторан Богля міститься на головній магістралі буржуазного кварталу, бульварі Брауна-Джонса-Робінсона – на Восьмій авеню. У залі два ряди столиків, по шість у кожному ряду. На кожному столику – підставка з пляшечками з різними приправами. Із перцівниці можна витрусити хмарку чогось меланхолійного, без смаку, як вулканічний пил. Можете й не сподіватися, що вам пощастить добути щось із сільниці. Навіть людина, здатна витиснути червоний сік з білої ріпи, зазнає поразки, якщо захоче видобути сіль з Боглевої сільниці. На кожному столі стоїть також пляшечка підробки того соусу, що виготовляється «за рецептом одного індійського раджі».

За касою сидить Богль, холодний, повільний, грізний і корисливий, він приймає гроші. Виглядаючи з-за гори зубочисток, Богль дає вам задачу, наколює ваш чек і уривчасто, як жаба, квакає кілька слів про погоду. Найкраще – не ризикувати й обмежитися підтвердженням його метеорологічних висновків. Ви не друг Богля, ви тільки випадковий відвідувач – прийшли до нього поїсти і, можливо, не зустрінетеся з ним до того дня, коли сурма Гавриїла скличе всіх на останній обід. Так от, беріть задачу і йдіть собі – під три чорти. Такі до вас у Богля почуття.

Відвідувачів Богля обслуговували дві офіціантки та Голос. Одну з них звали Ейлін. Вона була високою, гарною, жвавою, привітною й уміла пожартувати. Її прізвище? У ресторані Богля потреби у прізвищах було не більше, ніж у чашах для споліскування пальців.

Другу офіціантку звали Тільді. Чому неодмінно – Матільда? Вслухайтесь іще раз: Тільді, Тільді, Тільді була кремезною, некрасивою і прагнула всім вгодити. Перечитайте останнє речення разів два-три – і ви побачите, що в ньому є певний сенс.

Голос у ресторані Богля був невидимкою. Він виходив із кухні і не відзначався оригінальністю. Це був неосвічений Голос, який задовольнявся повторенням кулінарних вигуків офіціанток.

Сподіваюсь, вам не набридне слухати, якщо я знову нагадаю, що Ейлін була красивою. Якби вона одягла вбрання у кількасот доларів та пройшлася в ньому на Великдень вулицею і ви б побачили її, то й самі поспішили б сказати те саме. Клієнти ресторану Богля були її рабами. Вона вміла обслуговувати відразу шість столиків. Ті, що квапилися, стримували своє нетерпіння заради насолоди помилуватись її швидкими руками та граційною поставою. Ті, що вже поїли замовляли ще щось, щоб побути в сяйві її усмішок. Кожен чоловік, – а відвідувачами були переважно чоловіки, – намагався справити на неї враження.

Ейлін уміла обмінюватись жартами одночасно з десятком клієнтів і робила це прекрасно. Кожна її усмішка влучала, як дробинки з дробовика, в багато сердець. І в той же час вона проявляла дива спритності, подаючи замовлені свинину з квасолею, рагу, яечню, ковбасу з пшеничним соусом та інші страви у пательнях і сотейниках. Ці бенкети, флірт і веселі дотепи робили ресторан Богля дуже схожим на салон, у якому Ейлін грала роль мадам Рекам'є.

Навіть випадкові клієнти захоплювались чарівною Ейлін, а постійні відвідувачі були просто закохані в неї. Між ними існувало серйозне суперництво. Ейлін могла б мати ангажемент від своїх залицяльників хоч щовечора. Щонайменше двічі на тиждень хтось із них водив її до театру чи на танці. Один гладкий джентльмен, якого вони з Тільді прозвали між собою Кабаном, подарував їй перстень з бірюзою. Другий, що працював у ремонтній майстерні трамвайної компанії і дістав прізвисько Нахаба, збирався подарувати їй пуделя, тільки-но його брат-

візник отримає контракт на Дев'ятій вулиці. А чоловік, який завжди замовляв свинячі реберця зі шпинатом і казав, що він біржовий маклер, запросив її на «Парсифалья».

– Я не знаю, де цей Парсифаль, – завважила Ейлін, обговорюючи все з Тільді, – але не зроблю й стібка на своїй дорожній сукні, доки у мене на пальці не буде обручки. Правильно чи ні?

А Тільді...

У ресторані Богля, повному пари, балаканини та запаху капусти, назривала душевна трагедія. До Тільді, незграбної, з приплюснутим носом, волоссям кольору соломи та ластовинням на обличчі, ніхто ніколи не залицявся. Чоловіки не проводжали її поглядом, коли вона бігала туди й сюди по ресторану, за винятком тих випадків, коли вони, голодні, як вовки, виглядали замовлену страву. Жоден з них не жартував з нею, викликаючи на кокетливий обмін дотепами. Жоден з них не зачіпав її вранці, як Ейлін, і, коли траплялися якісь затримки зі сніданками, не казав їй, що вона, певно, вчора допізна гуляла й тому сьогодні невиспана. Ніхто не дарував їй персня з бірюзою і не кликав її у мандрівку до таємничого, далекого «Парсифалю».

Тільді була хорошою офіціанткою, і чоловіки терпіли її. Ті, що сиділи за її столиками, перемовлялися з нею короткими цитатками з меню, а потім уже зовсім іншим голосом зверталися до красуні Ейлін. Вони крутилися на стільцях, щоб десь побачити Ейлін і щоб її краса обернула їхню яечню із салом на амброзію.

І Тільді задовольнялася своїм становищем скромної трудівниці, до якої ніхто не залицяється, аби тільки Ейлін діставалися лестоці та пошана. Приплюснутий ніс був вірнопідданим короткого грецького носика. Вона була подругою Ейлін і раділа, коли бачила, як та панує над серцями і відвертає увагу чоловіків від смачного пирога й лимонного безе. Але у всіх нас, навіть зовсім невродливих, десь глибоко під поцяткованою ластовинням шкірою і волоссям кольору соломи живе мрія про принца чи принцесу, які прийдуть не до когось, а тільки до нас.

Якось уранці Ейлін прийшла на роботу з підбитим оком і Тільді так співчувала їй, що того співчуття було б досить, аби вилікувати будь-які хвороби очей.

– Уяви собі, якийсь нахаба, – пояснювала Ейлін, – учора ввечері, коли я поверталась додому, причепився до мене на розі Двадцять третьої та Шостої вулиць. Але не на таку напав! Я відшила його як слід, і він відчепився. А потім виявилось, що він ішов за мною і на Вісімнадцятій знову спробував причепитися. Я як мазнула його просто в морду! Тоді він мені й підбив око. Воно справді має жахливий вигляд, Тіль? Як мені прикро, що містер Ніколсон побачить це, коли о десятій прийде пити чай з грінками.

Тільді слухала розповіді про цю пригоду, затамувавши подих. Жоден чоловік ніколи й не намагався чіплятися до неї. На вулиці вона була в безпеці, усі двадцять чотири години. Яке це, мабуть, блаженство, коли чоловік вистежує тебе і від любові підбиває тобі око!

Серед відвідувачів ресторану Богля був юнак на прізвище Сідерс, який працював у пральні. Містер Сідерс був худий та білявий, і здавалося, що його тільки-но висушили й накрохмалили. Він був надто сором'язливим, щоб добиватись уваги Ейлін, тому звичайно сідав за один із столиків Тільді, прирікаючи себе на мовчанку і варену рибу.

Якось містер Сідерс прийшов трохи напідпитку. В ресторані було тільки два чи три відвідувачі. Покінчивши з рибою, містер Сідерс підвівся, обняв Тільді за талію, гучно й безцеремонно поцілував її, вийшов на вулицю, показав своїй пральні дулю і подався в пасаж, де були всілякі атракціони, до гральних автоматів.

Тільді на мить скам'яніла, потім до її свідомості дійшло, що Ейлін киває на неї пальчиком і каже:

– Оце так Тіль, от ти яка! Ну й хитрюга! Так ти відіб'єш у мене всіх моїх хлопців. Доведеться мені за тобою стежити, моя мила.

І ще одна думка сяйнула у свідомості Тільді. Ця дівчина з безнадійної, тихої шанувальниці вмить перетворилась у таку ж дочку Єви, як і всемогутня Ейлін. Вона сама тепер стала

Цірцеєю, мішенню для стріл Купідона, сабінянкою, яка повинна стерегтися, коли римляни бенкетують. Чоловік визнав її талію привабливою, а уста – жаданими. Цей стрімкий, закоханий Сідерс, здавалося, вчинив з нею за одну мить таке чудо, як це відбувається у пральні. Він зняв з неї ряднину непривабливості, виправ, висушив, накрохмалив, випрасував і дав їй легке, прозоре, вишиване вбрання, гідне самої Венери.

Ластовиння на щоках Тільді зникло в полум'ї рум'янцю. Тепер Цірцея і Психея разом узяті проглядали з її променистих очей. Навіть саму Ейлін ніхто не обіймав і не цілував у ресторані привселюдно.

Тільді не могла втримати в собі цю чудову таємницю. У мить короткого затишшя вона підійшла і стала біля каси, де сидів Богль. Очі її сяяли, вона намагалася говорити так, щоб її слова прозвучали гордовито чи хвалькувато.

– Один джентльмен сьогодні образив мене, – сказала вона. – Він обійняв мене за талію і поцілував.

– Справді? – спитав Богль, на мить скинувши броню своєї діловитості. – З наступного тижня ви одержуватимете на долар більше.

Коли в ресторані знову було повно відвідувачів, Тільді, подаючи страви знайомим, кожному казала скромно, як жінка, чії принади не потребують підтвердження:

– Один джентльмен образив мене сьогодні в ресторані. Він обійняв мене за талію і поцілував.

Ті сприймали це одкровення по-різному: одні недовірили, інші вітали її, ще інші засипали її жартами, які досі призначалися тільки Ейлін. А серце Тільді сповнювалося щастям – на обрії сірої рівнини, якою вона так довго блукала, замаячили вежі романтики.

Два дні містер Сідерс не приходив. За цей час Тільді твердо посіла позицію жінки, до якої залицяються. Вона накупила стрічок, зробила таку саму зачіску, як у Ейлін, і затягнула свою талію ще на два дюйми. Їй ставало і моторошно, й приємно від самої думки про те, що містер Сідерс може вдертися до ресторану і застрелити її з пістолета. Він, мабуть, безнадійно закоханий у неї, а ці палкі закохані завжди страшенно ревниві. Навіть у Ейлін ніхто не стріляв з пістолета. І Тільді вирішила, що краще було б, щоб він не стріляв у неї; вона ж завжди була вірною подругою Ейлін і не хотіла затьмарити її.

На третій день о четвертій годині дня містер Сідерс прийшов. За столиками не було нікого. В глибині ресторану Тільді накладала гірчицю, а Ейлін різала пиріг. Містер Сідерс підійшов до них.

Тільді підвела очі й побачила його. Їй перехопило подих, і вона притисла до серця ложку, якою накладала гірчицю. Її волосся було пов'язане червоним бантом, на шиї висіла емблема Венери з Восьмої авеню – блакитне намисто з символічним срібним сердечком.

Містер Сідерс червонів і ніяковів. Одну руку він занурив у кишеню штанів, а другу – у свіжоспечений гарбузовий пиріг.

– Міс Тільді, – мовив він, – я хочу просити пробачення за те, що зробив того вечора. Правду кажучи, я тоді добряче хильнув, а то ніколи не дозволив би собі такого. Я б ніколи з жодною жінкою так не вчинив би, якби був тверезий. Сподіваюсь, міс Тільді, що ви приймете моє вибачення й повірите, що я б ніколи цього не зробив, якби не був п'яний і тямив, що роблю.

Виголосивши цю виправдальну промову, містер Сідерс позадкував до дверей і вийшов, відчуваючи, що загладив свою провину.

А Тільді за рятівною ширмою схилила свою голову на стіл і серед кружалець масла та кавових чашок виплакала біль свого серця. Виплакала й повернулася знову на сіру рівнину, де блукають такі, як вона, – з приплюснутими носами і волоссям кольору соломи. Вона зірвала з голови червоний бант і кинула його на підлогу. Вона глибоко зневажала Сідерса. Його поцілунок видався їй тоді поцілунком сміливого казкового принца, який прийшов, щоб розбудити зачаровану країну сну і завести її годинники. Насправді ж той поцілунок був п'яно-сентимен-

тальним і випадковим. Помилкова тривога не сполохнула придворних, і Тільді назавжди судилося лишатися сплячою красунею.

Але не все ще було втрачено. Ейлін обняла її; і почервоніла рука Тільді намацала спочатку кружальця масла, потім руку Ейлін і відчула теплий дружній потиск.

– Не зважай, Тіль, – сказала Ейлін, яка не зовсім розуміла її. – Сідерс з обличчям, як ріпа, не вартий цього. Якби він був хоч трошки джентльменом, ніколи не вибачився б.

Останній листок

У невеликому районі на захід від Вашингтон-скверу вулиці просто збожеволіли і розпалися на маленькі смужки, що їх назвали «проїздами». Ці «проїзди» утворюють дивні кути та вигини. Одна вулиця навіть перетинає саму себе раз чи двічі. Якийсь художник виявив цінну властивість цієї вулиці. Скажімо, приходять збирач коштів з рахунком за фарби, папір та полотно, перетинає саму вулицю – і зненацька зустрічає самого себе на зворотному шляху, та ще й без жодного сплаченого за рахунками цента!

Тому незабаром у химерному старому Гринвіч-Вілліджі завелася мистецька братія, полюючи на помешкання з вікнами на північ, фронтони вісімнадцятого століття, мансарди в голландському стилі та низьку орендну плату. Потім вони завезли з Шостої авеню трохи олов'яного посуду, одну чи дві жаровні і стали «колонією».

Студія Сью та Джонсі знаходилася на горіщі приземкуватого чотириповерхового цегляного будинку. «Джонсі» – дружне від Джоанна. Одна була зі штату Мен, друга – з Каліфорнії. Вони познайомилися за табльдотом в одному з італійських ресторанчиків на Восьмій вулиці і виявили таку спорідненість поглядів на мистецтво, салат із цикорію та модні широкі рукави, що в результаті виникла спільна студія.

Це було в травні. А в листопаді холодний недобрый чужинець, якого лікарі назвали Пневмонією, пройшов колонією, торкаючись то одного, то другого своїми крижаними пальцями. Східною стороною цей убивець крокував сміливо й нахабно, вражаючи свої жертви десятками, але лабіринтами вузьких, замшілих «проїздів» його ноги рухалися повільніше.

Містера Пневмонію аж ніяк не можна було назвати «шляхетним сивим джентльменом». Маленька жінка зі здоров'ям, розніженим каліфорнійськими зефірами, навряд чи була гідним суперником для старого бовдура із замашними кулаками і важким подихом. Та він побив Джонсі, і вона лежала майже нерухомо на своєму пофарбованому залізному ліжку, дивлячись крізь дрібні секції голландської шиби на глуху стіну сусіднього цегляного будинку.

Одного ранку заклопотаний лікар порухом своїх кошлатих сивих брів викликав Сью до коридору.

– Вона має один шанс зі... скажімо, десяти, – мовив він, збиваючи ртуть у термометрі. – І цей шанс полягає у її бажанні жити. Оця людська звичка ставати на сторону похоронного бюро ставить всю фармакопею в ідіотське становище. Ваша панянка вже вирішила, що не одужає. Чим вона цікавиться?

– Вона... вона хотіла б намалювати Неаполітанську затоку, – відповіла Сью.

– Намалювати? Дурниці! Чи цікавиться вона чимось, про що справді варто було б думати, наприклад, якимсь хлопцем?

– Хлопцем? – у голосі Сью з'явилися металеві нотки. – Чоловіки взагалі не варті... та ні, лікарю, про таке вона не думає.

– Значить, вона просто ослабла, – сказав лікар. – Я зроблю все, на що спроможеться наука через мої посередницькі зусилля. Але тільки-но мій пацієнт починає рахувати кількість екіпажів у своїй похоронній процесії, я віднімаю п'ятдесят відсотків від цілющих властивостей ліків. Якщо ви змусите її хоч раз поцікавитися цьогорічною модою на рукави зимових пальт, я обіцяю, що її шанси покращаться від одного з десяти до одного з п'яти.

Коли лікар пішов, Сью зайшла до робочої кімнати і плакала, доки зовсім не розмокла паперова серветка, якою вона витирала сльози. Потім вона бадьоро, насвистуючи регтайм, ввійшла до кімнати Джонсі, несучи креслярську дошку.

Джонсі лежала під ковдрою обличчям до вікна і не ворушилася. Сью припинила свистіти, думаючи, що та заснула.

Вона встановила дошку і почала малювати пером ілюстрацію до журнального оповідання. Молоді художники прокладають свій шлях у Мистецтво малюнками до журнальних оповідань, якими молоді автори торують собі дорогу у Велику Літературу.

Виконуючи ескіз фігури головного героя, ковбоя із Айдахо, з моноклем і у гламурних штанах для родео, Сью почула тихий звук, що повторився кілька разів. Вона швидко підійшла до ліжка.

Джонсі лежала з широко розплющеними очима. Вона дивилася у вікно і рахувала – рахувала у зворотному порядку.

– Дванадцять, – сказала вона, а трохи згодом: – одинадцять, – а потім: «десять» і «дев'ять»; – потім: «вісім» і «сім» – майже одночасно.

Сью стурбовано поглянула за вікно. Що там можна було лічити? За вікном виднілося лише голе сумне подвір'я і за двадцять футів – глуха стіна цегляного будинку. Старезний плющ із шишкуватим стовбуром та підгнилим корінням видряпався, звиваючись, до половини цієї цегляної стіни. Холодний подих осені позривав листя з лози, і майже оголений скелет із гілок чіплявся за розтріскану цеглу.

– Що там, любя? – запитала Сью.

– Шість, – сказала Джонсі майже пошепки. – Тепер вони опадають швидше. Три дні тому було майже сто. В мене аж голова розболілася їх рахувати. Але зараз це легко. Ось ще один впав. Тепер лишилося тільки п'ять.

– П'ять – чого, любя? Скажи своїй Сьюді.

– Листків. На лозі плюща. Коли впаде останній, піду і я. Я знаю це вже три дні. Хіба лікар не казав тобі?

– Господи, я ніколи не чула більшої нісенітничі, – з королівською зневагою промовила Сью. – Яке відношення має листя старого плюща до твого одужання? А ти ще так любила цей плющ, нечемне дівчинко! Припини це глупство. А лікар, навпаки, сказав мені сьогодні вранці, що шанси на твоє швидке одужання – зараз згадаю точніше – сказав, що вони становлять десять до одного! Послухай-но, це такі ж хороші шанси, як у Нью-Йорку, коли ми їдемо в трамваї чи їдемо повз новозбудований будинок. А тепер спробуй з'їсти трохи бульйону і дозволь Сьюді знову взятися за свій малюнок, аби вона змогла продати його редактору і купити портвейну своїй хворій дівчинці, а собі, ненажері – свинячих відбивних.

– Не треба більше купувати вина, – сказала Джонсі, не зводячи погляду з вікна. – Ось ще один упав. Ні, я не хочу ніякого бульйону. Залишилося тільки чотири. Я хочу побачити, як упаде останній, поки не стемніло. Тоді відійду і я.

– Джонсі, любя, – сказала, схилившись над нею, Сью, – обіцяй, що не розплющуватимеш очей і не дивитимешся у вікно, доки я не скінчу працювати, добре? До завтра я повинна скінчити ці малюнки. Мені потрібне світло, а то я закрила б штори.

– Ти що, не можеш малювати в іншій кімнаті? – холодно запитала Джонсі.

– Я краще буду тут з тобою, – відповіла Сью. – А ще я не хочу, щоб ти весь час дивилася на оте дурнувате листя плюща.

– Як тільки скінчиш – скажи, – мовила Джонсі, заплющуючи очі, – бо я хочу побачити, як упаде останній листок. Мені набридло чекати. Мені набридло думати. Я не хочу більше ні за що триматися, я хочу зірватися і полетіти далеко-далеко, як і той бідолашний втомлений листок.

– Спробуй поспати, – сказала Сью. – Мені треба покликати Бермана, щоб він побув для мене моделлю рудокопа-відлюдника. За хвилину я повернуся. Не рухайся, доки я не повернуся.

Старий Берман був художник, що мешкав на першому поверсі під ними. Йому було за шістдесят, він мав бороду, як у мікеланджелівського Мойсея, що кучерями спадала з голови сатира на тіло чортика. У мистецтві Берман був невдахою. Сорок років він тримав у руках пензля, але так і не зміг торкнутися хоча б до краю мантії своєї Музи. Він завжди хотів написати

шедевр, але цього так і не сталося. Декілька років він не малював нічого, крім випадкової халтури для торгівлі чи реклами. Заробляв трохи, позуючи молодим художникам у колонії, які були не в змозі оплачувати послуги професіоналів. Пив забагато джину і все ще любив поговорити про свій майбутній шедевр. В усьому іншому це був капосний дідок, що глузував з чужої доброти і вважав себе привілейованим сторожовим псом, що захищав двох молодих художниць зі студії на мансарді.

Сью знайшла Бермана внизу, в його погано освітленому лігвищі. Від нього сильно відгонило ялівцевими ягодами. У кутку на мольберті стояло полотно, що двадцять п'ять років чекало на перший мазок майстра. Вона розповіла йому про фантазії Джонсі і про те, як вона боялася, що та й справді відлетить, легка і тендітна, мов той листок, коли ослабне її нетривкий зв'язок із цим світом.

– Майн гот! – скрикнув той. – Чи є у світі дурні, ладні вмерти тільки через те, що з тієї бісової лози падає листя? Я про таке не чув. Не, я не позуватиму для твого дурного відлюдника. Як ти дозволила, щоб така неймовірна нісенітниця на вернула ій на думку? О, бідолашна міс Джонсі!

– Вона дуже хвора і слабка, – сказала Сью, – і лихоманка погано вплинула на її розум, забивши його дивними фантазіями. Що ж, містере Берман, можете не позувати мені, якщо не хочете. І все-таки я гадаю, що ви... ви – противний старий базіка.

– Ти говориш, як жінка! – вигукнув Берман. – Хто сказав, що я не позуватиму? Давай. Я йду з тобою. Півгодини я намагався сказати тобі, що позуватиму. Божечку! Тут зовсім не місце хворіти таким гарним дівчатам, як міс Джонсі. Колись я напишу шедевр, і всі ми заберемося звідси. Таки так, чорти б його побрали!

Коли вони піднялися нагору, Джонсі спала. Сью опустила штору аж до підвіконня і жестом запросила Бермана до іншої кімнати. Вони підійшли до вікна і з острахом подивилися на плющ. Потім якусь хвилину вони мовчки дивилися одне на одного. Йшов сильний холодний дощ зі снігом. Берман, у своїй старій синій сорочині, зображаючи рудокопа-відлюдника, всівся на перевернутий чайник, що зображав уламок скелі.

Наступного ранку, коли Сью прокинулася, після короткого сну, вона побачила, що Джонсі широко розплющеними очима незмигну втупилась в опущену зелену штору.

– Підніми її, я хочу подивитися, – пошепки наказала вона.

Сью стомлено скорилася.

Але що це?! Після зливи і несамовитих поривів вітру, що тривали цілісіньку ніч, до цегляної стіни все ще тулився один листок плюща. Це був останній листок на лозі. Ще зелений біля стебла, із зубчастими краями, яких торкнулася жовтизна тління і розпаду, він відважно висів у двадцяти футах над землею.

– Це останній, – сказала Джонсі. – Я думала вночі він точно впаде. Я чула, який був вітер. Ну то впаде сьогодні, і в ту ж мить я помру.

– Дорогенька моя! – мовила Сью, схиливши зморене обличчя над подушкою, – подумай про мене, якщо не хочеш думати про себе. Що ж я без тебе робитиму?

Та Джонсі не відповіла. Найодинокіше на світі – це душа, що готується піти у свої далекі мандри. Здавалося, ця думка заволодівала нею дедалі дужче, у міру того як слабшала павутинка, що прив'язувала її до друзів і цього світу.

День минув, але навіть у сутінках вони могли бачити саодинокий листок, що тримався біля стіни на своєму стебельці. Коли настала ніч, знову скаженів холодний північний вітер, а дощ продовжував періщити у вікна і з барабанным стукотом падав на низькі голландські карнизи.

Коли розвиднілося, невблаганна Джонсі знову наказала підняти штору.

Листок плюща все іще був там...

Джонсі довго лежала і дивилася на нього. А потім вона покликала Сью, яка підігрівала для неї курячий бульйон на газовій плиті.

– Я була поганою дівчинкою, Сьюді, – сказала Джонсі. – Щось змусило той останній листок залишитися, щоб показати, якою нечестивою я була. Гріх бажати собі смерті. Тепер можеш принести мені трохи бульйону і молока, а в молоко налий трохи портвейну, а ще... ні, принеси мені спочатку дзеркальце і підмости мене подушками, щоб я сиділа і дивилася, як ти куховариш.

А за годину вона промовила:

– Сьюзі, сподіваюся, що колись я таки намалюю Неаполітанську затоку.

Лікар прийшов удень, а коли він вже збирався піти, Сью знайшла привід, щоб вийти за ним до вітальні.

– Шанси зрівнялись, – сказав лікар, взявши у свою руку тендітну і тремтячу руку Сью. – Гарний догляд – і ви переможете. А тепер я мушу оглянути ще одного хворого внизу. Його ім'я Берман, здається, він художник. Теж пневмонія. Він старий і слабкий, перебіг хвороби важкий. Надії на його видужання немає, але сьогодні його заберуть до шпиталю, щоб полегшити страждання.

Наступного дня лікар сказав Сью:

– Вона у безпеці. Ви перемогли. Все, що зараз потрібно, – це харчування і догляд.

Того ж дня під вечір Сью підійшла до ліжка, де лежала Джонсі, задоволена плетінням яскраво-блакитного нікому не потрібного вовняного шарфа, і обійняла її однією рукою, разом із подушками.

– Хочу дещо тобі повідомити, мишко, – мовила вона. – Містер Берман помер сьогодні в шпиталі від пневмонії. Він хворів лише два дні. Вранці першого дня двірник знайшов його внизу у своїй кімнаті знесиленим від болю. Його черевики та одіж промокли наскрізь і були холодними, мов крига. Ніхто не міг зрозуміти, де він був тієї жахливої ночі. Вже потім знайшли ліхтар, який ще горів, зрушену зі свого місця драбину, кілька розкиданих пензлів і палітру зі змішаними на ній зеленими і жовтими фарбами. А тепер подивися у вікно, люба, і поглянь на той останній листок плюща, що притулився до стіни. Тебе не дивувало, що він ніколи не тріпотів і не тремтів від вітру? Отож, люба, оце і є шедевр Бермана – він намалював його тієї ночі, коли впав останній листок.

Вождь червоношкірих

Це виглядало на вигідну справу. Але не кваптеся, дайте я вам усе розповім. Ми вдвох – Білл Дрісколл і я – були на Півдні, в штаті Алабама. Це там нам спала на думку ідея викрадення дітей. Як казав потім Білл, це сталося «в момент тимчасового потьмарення розуму»; але зрозуміли ми про це багато пізніше.

Є там таке собі містечко, пласке, як млинець, і, певна річ, зветься воно Вершиною. Жителі його – непохлолива і самовдоволена порода селян, які завжди юрмами збираються на сільських святах.

У нас із Біллом було близько шестисот доларів спільного капіталу, а треба було ще рівно дві тисячі, щоб зайнятися перепродажем земельних ділянок у Західному Іллінойсі. Ми обговорювали це, сидячи на ганку готелю. Чадолюбство, казали ми, сильно розвинене у напівсільських місцевостях. І тому, та ще й з інших причин, викрадання краще було б здійснювати саме тут, а не в радіусі дії газет, які розсилають усюди репортерів, створюючи непотрібний розголос. Ми знали, що Вершина не могла б послати навздогін нічого страшнішого за констеблів, можливо, кількох млявих собак-шукачів і дві-три викривальні замітки у «Щотижневому бюджеті фермера». Все виглядало непогано.

Ми обрали своєю жертвою єдиного сина одного з поважних городян на прізвище Ебене-зер Дорсет. Батько – людина солідна і скупа – любляв прострочені закладні, був ревним і чесним збирачем пожертв у церкві. Син – хлопчисько років десяти, з обличчям у ластовинні і волоссям такого кольору, як ото обкладинка журналу, що його купують у кіоску, поспішаючи на поїзд.

Ми з Біллом сподівалися, що за викраденого синка нам пощастить витягти з Ебенезера дві тисячі доларів до останнього цента. Але заждіть, я вам усе розповім.

Приблизно у двох милях від містечка – невелика гора, заросла густими кедрми. На протилежному схилі цієї гори була печера. Там ми склали харчі.

Якось увечері, після заходу сонця, ми проїхали у візку повз будинок старого Дорсета. Хлопчисько був на вулиці і кидав камінням у кошеня, що сиділо на паркані.

– Гей, хлопчику! – озвався Білл. – Хочеш цукерок і покататись?

Хлопчисько поціливі Біллу в самісіньке око шматком цегли.

– Це коштуватиме старому п'ятсот доларів, – сказав Білл, перелазячи через колесо.

Хлопчисько бився, як бурій ведмідь середньої ваги, але ми все-таки заштовхали його на дно візка і поїхали. Відвели хлопця до печери, а коня я прив'язав до дерева. Коли зовсім стемніло, я одвіз візок у сільце, де ми його наймали, милі за три від нас, а звідти пішов пішки назад до гори.

Коли я прийшов, Білл заліплював пластирем синці і подряпини на своїй фізіономії. За скелею біля входу до печери горіло вогнище, хлопець з двома канючими перами у рудому волоссі стежив, як кипить кава у казанку. Підходжу я ближче, а він націлив на мене палицю і каже:

– А, клятий блідолиций, ти насмілився увійти у табір Вождя Червоношкірих, грози рівнин?

– Зараз він ще нічого, – каже Білл, закочуючи штани і оглядаючи синці на ногах. – Ми граємося в індіанців. Цирк порівняно з нами – все одно, що краєвиди Палестини у ліхтарі. Я – старий мисливець Хенк, полонений Вождя Червоношкірих, і завтра на світанку з мене мають зняти скальп. Святий Джеронімо! Як ця дитина копається.

Так, сер, здавалося, хлопчисько почувався тут чудово. Йому подобалось жити за містом, у печері, він геть забув, що сам – бранець. Мене він одразу ж охрестив Зміїним Оком та Шпи-

гуном і оголосив, що, коли його хоробрі воїни повернуться з походу, мене, тільки-но зайде сонце, спечуть на вогнищі.

Ми сіли вечеряти, і хлопчисько, напхавши рота беконом з підливою та хлібом, почав базікати. Він виголосив щось на зразок застольної промови приблизно такого змісту:

– Мені тут дуже подобається. Я ще ніколи не жив у лісі, але в мене був маленький опосум, а в останній день народження мені минуло дев'ять років. Ненавиджу ходити до школи. Щури зжерли шістнадцять яєць Курочки Ряби тітки Джиммі Телбота. А тут у лісі є справжні індіанці? Я хочу ще підливи. Вітер дме тому, що дерева хитаються? У нас було п'ятеро щенят. Хенк, а чого у тебе такий червоний ніс? У мого батька купа грошей. А зірки гарячі? В суботу я двічі побив Еда Вокера. Не люблю дівчат! Жабу так просто не впіймаєш, треба ловити на мотузок. Бики ревуть чи ні? А чому апельсини круглі? А ліжка у вас є в цій печері? В Амоса Меррея шість пальців на нозі. Папуги можуть говорити, а мавпи і риби – ні. Дюжина – це скільки?

Кожні кілька хвилин він згадував, що він червоношкірий, і, схопивши дрючка, який правив йому за рушницю, підкрадався до входу в печеру поглянути, чи нема поблизу розвідників ненависних білолицих. Час од часу він викрикував свій воєнний клич, від якого старий мисливець Хенк тремтів. Цей хлопчисько з самого початку затероризував Білла.

– Вождю Червоношкірих, – кажу я йому, – а додому тобі не хочеться?

– А що там робити? – відповідає він. – Дома нема нічого цікавого. Я дуже не люблю ходити до школи. Мені подобається жити в лісі. Ти не відведеш мене назад додому, Зміне Око?

– Поки що ні, – кажу. – Ми ще поживемо тут, у печері.

– Добре, – каже він. – Це просто чудово! Ніколи в житті мені не було так весело!

Ми полягали спати годині об одинадцятій. Розстелили на землі ковдри, вклали посередині Вождя Червоношкірих, самі полягали з обох боків від нього. Ми зовсім не боялися, що він утече. Він не давав нам заснути години три: тільки-но щось трісне в куцах або зашелестить листя, його юна уява одразу ж малювала йому розбійників, які підкрадаються до печери, – тоді він підстрибував, хапався за рушницю і кричав Біллу чи мені у вухо: «Цить, приятелю!» Я заснув тривожним сном і уві сні бачив, ніби мене викрав і прикував до дерева лютий пірат з рудим волоссям.

На світанку мене збудив страшний вереск Білла. Це не були крики, чи виття, чи гикання, чи ревіння, яких можна було сподіватися від голосових органів чоловіка, – ні, це був просто непристойний, жахливий, принизливий вереск, так верещать жінки, коли бачать привида або гусінь. Страшно почути, як на світанку в печері так верещить сильний, гладкий і відчайдушний чоловік.

Я схопився, щоб побачити, що діється. Вождь Червоношкірих сидів у Білла на грудях, ухопивши однією рукою його за волосся. У другій руці він тримав гострого ножа, яким ми звичайно різали бекон, і діловито й недвозначно намагався зняти з Білла скальп, виконуючи вирок, який виніс йому напередодні увечері.

Я відібрав у хлопчиська ножа і примусив його знову лягти. Проте саме з цього моменту дух Білла був зломлений. Він ліг на своєму краю ліжка, одначе відтоді вже не склепив очей, поки хлопець був з нами. Я трохи задрімав, але перед сходом сонця згадав, що Вождь Червоношкірих обіцяв, як тільки зійде сонце, спалити мене на вогнищі. Я не нервував і не боявся, та все-таки підвівся, закурив люльку і прихилився до скелі.

– Чого це ти так рано прокинувся, Семе? – спитав Білл.

– Я? – перепитую. – Щось у мене плече болить. Думаю, якщо посиджу, то, може, легше стане.

– Брехун ти, – каже Білл. – Ти боїшся. Він обіцяв спалити тебе, як зійде сонце, і ти боїшся, що він це зробить. І зробив би, якби знайшов сірника. Хіба це не жахливо, Семе? Невже ти думаєш, що хтось платитиме гроші за те, щоб повернути додому таке чортеня?

– Авжеж, – кажу я. – Саме таких хуліганів батьки люблять до безтями. А тепер ви з Вождем вставайте і готуйте сніданок, а я піднімусь на гору для рекогносцировки.

Я зійшов на вершину невисокої гори й оглянув довколишню місцевість. З боку міста я сподівався побачити, як натовп дужих фермерів, озброєних косами та вилами, розшукує підліх викрадачів дітей. А натомість уздрів мирну картину, на якій вирізнявся тільки якийсь орач із сивим мулом. Ніхто не обмацував баграми дно річки, не видно було і вершників, які розїжджали б туди й сюди, повідомляючи безутішних батьків, що досі нічого не знайдено. Сонний лісовий спокій наповнював ту частину Алабами, яка була перед моїми очима.

– Може, ще не помітили, що вовки вкрали ніжне ягнятко з кошари. Боже, допоможи вовкам! – сказав я і почав спускатися з гори на сніданок.

Підійшовши до печери, я побачив, що Білл, важко дихаючи, притулився до скелі, а хлопець цілиться в нього каменякою, удвічі більшою, ніж кокосовий горіх.

– Він запхав гарячу картоплину мені за комір, – пояснив Білл, – і роздушив її ногою. Я нам'яв йому вуха. Рушниця з тобою, Семе?

Я відібрав у хлопця камінь і так-сяк уладнав цю суперечку.

– Я тобі цього не забуду, – сказав малий Біллові. – Ніхто і ніколи не бив Вождя Червоношкірих, не поплатившись за це. Стережись тепер!

Після сніданку хлопець вийняв з кишені шматок шкіри, обмотаний шворкою, і вийшов з печери, на ходу розмотуючи її.

– Що це він там замислив? – занепокоївся Білл. – Семе, ти не думаєш, що він утече?

– Цього можна не боятись, – відповідаю я. – Він, здається, не хатній сидень. Але нам треба розробляти якийсь план щодо викупу. В містечку не помітно ажіотажу з приводу його зникнення; можливо, вони ще не зрозуміли, що його нема. Рідні, може, думають, що хлопець ночував у тітки Джейн чи у когось із сусідів. У всякому разі сьогодні його почнуть шукати. І сьогодні ввечері ми пошлемо листа його батькові і зажадаємо дві тисячі доларів за його повернення.

У цю мить ми почули щось схоже на бойовий клич – напевно, так колись кричав Давид, нокаутувавши чемпіона Голіафа. Виявляється, то Вождь Червоношкірих витяг з кишені пращу і тепер розкручував її над головою.

Я ухилився й почув важкий глухий стук і щось, наче зітхання коня, коли з нього знімають сідло. Чорний камінь, завбільшки з яйце, влучив Біллові якраз за лівим вухом. Він весь якось обм'як і впав прямо у вогнище, на сковорідку з гарячою водою для миття посуду. Я витяг його і з півгодини поливав йому голову холодною водою.

Потроху Білл очуняв, підвівся, помацав себе за вухом та й каже:

– Семе, знаєш, хто мій улюблений біблійний персонаж?

– Заспокойся, – кажу я. – Зараз полегшає.

– Цар Ірод, – каже він. – Ти ж не підеш, не залишиш мене тут самого, Семе?

Я вийшов із печери, піймав хлопчиська і тряс доти, доки всі його веснянки не заторохкотіли одна об одну.

– Якщо будеш погано поводитись, – кажу йому, – зараз же відішлю додому. Ну, слухатимешся чи ні?

– Я ж тільки пожартував, – відповідає він, похнюпившись. – Я й не думав кривдити старого Хенка. А чого він мене вдарив? Я добре поводитимусь, Зміїне Око, якщо ти не відішлеш мене додому і дозволиш мені сьогодні гратися в розвідників.

– Я не знаю, що то за гра, – кажу. – Це ви вирішуйте з містером Біллом. Сьогодні ви гратиметеся вдвох. Я поїду ненадовго у справах. А тепер іди в печеру, помирись із ним і попроси пробачення за те, що ти його вдарив. А ні, то зараз же підеш додому.

Я змусив їх потиснути один одному руки, а потім одвів Білла вбік і сказав, що йду у невеличке село Поплар-Ков, за три милі від печери, і з'ясую, що там кажуть про викрадення

хлопця. Крім того, я подумав, що краще негайно надіслати старому Дорсету безапеляційного листа з вимогою викупу, диктуючи, як він має бути сплечений.

– Знаєш, Семе, – каже Білл, – я готовий іти за тобою у вогонь і воду, я й оком не повів би під час землетрусу, гри в покер, вибухів динаміту, поліцейських облав, нападів на поїзди і циклонів. Я ніколи нічого не боявся, поки ми не викрали цю двоногу торпеду. Він мене доконав. Ти ж не залишиш мене з ним надовго, Семе?

– Я повернуся десь пополудні, – кажу я. – Твоє діло розважати і заспокоювати хлопця, поки мене не буде. А тепер напишімо старому Дорсету листа.

Білл і я взяли папір та олівець і почали складати листа, поки Вождь Червоношкірих, загорнувшись у ковдру, крокував туди й сюди, охороняючи вхід до печери. Білл слізно благав призначити викуп у півтори тисячі доларів замість двох.

– Я зовсім не хочу принизити знаменитий моральний аспект батьківських почуттів, але ми маємо справу з людьми. А яка людина віддасть дві тисячі доларів за цього сорокафунтового веснянкуватого дикого kota! Я готовий ризикнути: хай буде півтори тисячі доларів. Різницю можеш записати на мій рахунок.

Щоб втішити Білла, я погодився, і ми разом склали наступного листа:

«Ебenezеру Дорсету, есквайру.

Ми надійно сховали вашого сина далеко від міста. Будь-які спроби знайти його – ваші чи навіть найдосвідченіших детективів – марні. Остаточні і єдині умови, на яких ви можете повернути його, такі: ми вимагаємо за його повернення півтори тисячі доларів великими купюрами; гроші мають бути сьогодні опівночі на тому ж місці і в тій же коробці, що й ваша відповідь, – де саме, буде сказано нижче.

Якщо ви згодні на ці умови, відправте письмову відповідь з ким-небудь сьогодні о пів на восьму вечора. За бродом через Совиний ручай по дорозі на Поплар-Ков є три великих дерева на відстані близько ста ярдів одне від одного, біля самої огорожі пшеничного поля праворуч. Під стовпом цієї огорожі, проти третього дерева, буде сховано картонну коробку.

Ваш посланець покладе відповідь у цю коробку і негайно повернеться до міста.

Якщо спробуєте нас видати або не виконати вимог, які ми виклали, ви більше не побачите вашого хлопчика.

Якщо заплатите, як ми цього вимагаємо, він повернеться до вас живий і здоровий через три години. Ці умови є остаточними, і, якщо ви їх не приймете, ніяких подальших спроб встановити з вами зв'язок ми не робитимемо.

Два одчайдушних чоловіки».

Я надписав адресу Дорсета, поклав листа в кишеню і вже хотів рушати, а хлопчисько підходить до мене і каже:

– Чуєш, Зміїне Око, ти казав, що мені можна гратися у розвідників, поки тебе не буде.

– Грайся, звичайно, – відповідаю. – І містер Білл з тобою пограється. А що це за гра?

– Я розвідник, – пояснює Вождь Червоношкірих, – і мушу скакати до укріплення, щоб попередити поселенців про те, що йдуть індіанці. Мені вже набридло бути індіанцем. Я хочу бути скаутом.

– Гаразд, – кажу я. – Така забава начебто нестрашна. Я думаю, містер Білл допоможе тобі зірвати плани цих прикрих дикунів.

– А що я маю робити? – питає Білл, позираючи на хлопчину.

– Ти будеш моїм конем, – сказав скаут. – Ставай рачки. Як же я без коня доїду до укріплення?

– Краще розваж його, поки здійсниться наш план, – кажу я. – Пограйся трохи.

Білл став рачки, і в очах у нього з'явився вираз, як у кролика, що потрапив у пастку.

– А далеко звідси до того укріплення, хлопче? – питає він хрипким голосом.

– Дев'яносто миль, – відповідає той. – І треба поспішати, щоб встигнути вчасно. Ну, рушай!

Розвідник стрибнув Біллові на спину і копнув п'ятами в боки.

– Заради Бога, – каже Білл, – повертайся, Семе, якомога скоріше! Я думаю, нам не треба було вимагати понад тисячу. Слухай, перестань бити мене ногами, бо я зараз встану і добре тебе вгрию!

Я попрямував до Поплар-Кову, посидів там біля пошти і в крамниці, побалакав з фермерами, які приходили на закупи. Один сказав, що чув, ніби всенька Вершина сумує, бо у старого Ебенезера Дорсета хлопець зник чи, може, його вкрали. Це все, що мені треба було знати. Я купив тютюну, поцікавився між іншим ціною на горох, непомітно вкинув листа до поштової скриньки і пішов. Доглядач сказав мені, що за годину через село проїде листоноша і забере пошту до міста.

Коли я повернувся до печери, ні Білла, ні хлопчиська ніде не було видно. Я дослідив околиці печери, раз чи два навіть гукнув, але ніхто мені не відповів. Я закурив люльку і сів на порослий мохом камінь, чекаючи, що буде далі.

Десь за півгодини в кушах почув я шелест, і на невеличку галявину перед печерою вийшов, шкутильгаючи, Білл. Позад нього скрадався наш хлопчисько, ступаючи м'яко, як розвідник, і посміхаючись до самісіньких вух. Білл зупинився, зняв капелюха й витер лице червоною хусткою. Хлопець став футів за вісім позад нього.

– Семе, – каже Білл, – я думаю, ти вважатимеш мене ренегатом, але я нічого не міг вдіяти. Я доросла людина, я чоловік, тож можу захистити себе, проте бувають випадки, коли і самовпевненість, і самовладання розвіюються, як дим. Хлопець пішов. Я відправив його додому. Кінець. Колись у старі часи були мученики, – вів далі Білл, – які готові були скоріше прийняти смерть, аніж відмовитись від ідеї, якою жили. Але нікого з них не піддавали таким нелюдським тортурам, як мене. Я намагався зберегти вірність нашим грабіжницьким звичаям, але всьому є межа.

– Що сталося, Білле? – питаю.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.